

Luceafărul

Săptămânal de literatură. Nr. 33 (286), serie nouă. Miercuri 11 septembrie 1996. Preț: 600 lei

SALA
DE
LECTURĂ

bujor nedelcovici



PROVOCATORUL

HAZUL CELOR PATRU CASE (II)

Așadar, umor, nu unul oarecare, ci parlamentar, plecat de la aleșii poporului și pentru popor, dar, îndeosebi, din scânteierile unui președinte, pre numele lui mediatizat Adrian Năstase. Cum orice scriitor – nu neapărat de vagoane – știe, ca nuntașii, că mai întâi se servește vinul bun, și președintele Camerei a plasat în primele pagini, deși respectă cronologia, ce e mai spumos. Febrilitatea noastră ne-a făcut să extragem la întâmplare totuși o replică: "... faptul că PUNR și UDMR o atacă ne dovedește că Legea învâlmântului este bună". Un critic avizat, să zicem chiar vestit comic al Parlamentului, Ștrul Cazimir, simte în aceste rânduri palpitate punți mușatiene, nu însă și noi care, lipsiți de asemenea simț, lăsăm plăcerea altora să se desfete. Bănuim, Văcaru și Bivolaru. Dar nu abandonăm ideea de a ține piept umorului cameral. ● Un condens satiric uimitor descoperim în următoarele rânduri. Mai degrabă bănuim. „Stimați colegi! Dacă sunt observații trebuie să le ascultăm! Avem tot interesul ca această lege să nu iasă rea!". Dacă nu ne înșelăm cumva, aici avem de-a face cu sarcasmul lui Mazilu, poate cel mai bun satiric postbelic. Echidistant ca orice președinte, fie el și cameral, Adrian Năstase devine chiar necruțător cu deputații: „În orice caz am putea să punem în viitorul regulament: prezența este obligatorie numai pentru reprezentanții partidelor care susțin guvernul". De fapt, acesta e un vis al președintelui, pe lângă ironia corozivă, căci cine nu trage foc pe turta lui, chiar și cu inserțiunii băieșiene! ● Totuși orice expresie emanată de la tribună trebuie luată cu prudență, fiindcă nu știi pe unde se află vreo mină. Mina lui Năstase e însă aceeași, de o seriozitate glacială, ca umorul să curgă în valuri, asemenea transpirației în verile caniculare. „Domnule prim-ministru, Vă rog să considerați această zi pe care ați petrecut-o în Parlament ca pe o experiență interesantă!". Văcăruiu, la fel de subtil în ceea ce face, dar și în ceea ce talmăcește, trebuie să se fi ținut cu palmele de pânțe, noi, însă, nu, fiindcă, așa cum spuneam, tot ce exprimă Adrian Năstase depășește înțelegerea medie. Profunzimea e pariul existenței sale, fără de care n-ar putea conduce multe lucrări ale Parlamentului. ● Iată o altă doză de umor care-l individualizează în această lume ternă: „Am mai spus-o și cu alte prilejuri: neparticiparea la lucrări, neparticiparea la vot nu reprezintă o componentă a victimei parlamentare. Din contră!" Și-n această replică, monumentală în felul ei, pe lângă o adaptare la realitate (a se citi Parlament), cuvintele bat foarte departe – de data asta pe orizontală – până la Paris sau Londra, căci componenta acoperă aici două substantive, iar Adrian Năstase, intrat mai repede decât alții în economii, o trece cu vederea. Chestiune de acord: personală nu gramaticală! ● Oriunde ai deschide cartea, fiindcă din cauza asta a fost tipărită, descoperi perle autentice, pregătite să înfrunte vremurile. „Domnule, ce se întâmplă? Fierbe cineva? Adică a ajuns la nivelul de fierbere?" Întârziind puțin asupra enunțului, ne dăm seama că Adrian Năstase îi observă pe unii în clocot, la 100 de grade, cota nivelului de fierbere. Or, în acest caz, pot fi repartizați de urgență lui Popa Tatu, să pronunțe ultimele cuvinte, altfel e nevoie de îmbălsămări. ● Simțind că are un viitor de aur, Adrian Năstase nu ezită, în 27 octombrie 1995, să satisfacă doleanțele contemporanilor: „Dacă vă interesează textele pe care le scriu, o să-mi facă plăcere să vă trimit o colecție din acestea". S-a ținut de cuvânt, iat-o pe piață, pentru ca vorbele de duh, sentințele, calambururile, ironiile și toate cele să nu se înmormânteze doar în Dealul Mitropoliei. Ceremonia trebuie să aibă loc și-n librării. Eventual, în casele unor cumpărători intrați în bernă.

CA-N MACBETH

de NICOLAE PRELIPCEANU

Pe măsură ce îmbătrânesc pierd dorința – arzătoare altădată – de a vedea locuri noi și, în schimb, o câștig pe aceea, stăruitoare și ea, de a mă reîntoarce pe unde-am mai fost. Cu ani în urmă am citit destul de uimit o afirmație a lui Al. Paleologu conform căreia, cu vârsta, domnia sa nu mai citește cărți noi, preferând să le recitească pe cele citite altădată (Totuși, mulți ani după aceea, anul ăsta, am cutezat să-i dăruiesc o carte a mea. Sper s-o fi recitit.) Tot cam pe-atunci, la timpul dinaintea parantezei mă refer, l-am întâlnit pe un bătrân scriitor și animator cultural ardelean, Ion Clopoțel, care mi-a spus că el mai încearcă să meargă o dată prin locurile prin care a trăit, pe la Timișoara, Cluj, dacă nu mă înșel Lugo. Înțelegeam, dar numai cu acea parte a minții care e dispusă la orice, ambele feluri de a afirma același lucru: dispariția curiozității orizontale și întărirea, în schimb, a aceleia verticale.

În ce mă privește, încă de la o vârstă puțin comparabilă cu acelea ale scriitorilor de mai sus, am simțit nevoia să mă întorc pe unde am mai fost. Știu, e un mod irațional de a încerca să te întorci, de fapt, în timp, să te regăsești pe tine, cel de la o altă vârstă, întotdeauna mai tânără, preferabilă celei prezente. Niciodată sau foarte rar te gândești: pe aici voi mai trece la 60 de ani, la 70 de ani sau la 80 de ani ori – cine știe? – chiar mai târziu.

Și dintre locurile pe unde aș vrea mereu să mai trec, Munții Făgăraș sunt primii. Nu-i vorba, din prima tinerețe și până azi am mai fost de câteva ori, m-am uitat de pe Măzgavul (sau Moscovul, cum îi spunea cu o clipire ironică și complice l'știe ce gânduri ascunse profesorul meu de geografie, domnul Zaharescu) în jos la pălcurile de brazi și m-am întrebat dacă erau acolo și în urmă cu 20 de ani sau chiar mai mult. Când, de fapt, nimic nu e acolo, la locul lui, zeci de ani la rând. Totul se mișcă, evoluează, chiar și pădurile. Ca-n Macbeth de Shakespeare.

acolare

URLETUL LUGUBRU

de MARIUS TUPAN

Este sau nu în viața noastră culturală o stare belicoasă, explodează sau nu vreo mină pe scena literară, pe Liviu Ioan Stoiciu nu-l interesează astea, căci tremurul lui continuu, congenital, alimentat de o intoxicație frivolă, pe măsura constituției și instrucției sale, îl stimulează în războaiele provinciale, chiar și împotriva morilor de vânt. Rășnițele sunt evitate, deși s-ar putea alege și de-acolo cu unele foloase. Când apelează la cercetași, nu dă doi bani pe profesionalismul lor, iar vocile pirat sunt ascultate cu rezerve, fiindcă se bazează îndeosebi pe instinctele sale, nu neapărat artistice, și, arareori, pe o logică firească. Imediat ce s-au decernat premiile literare pe anul 1995, instituția stoiciană a fost atinsă de o seismicitate alarmantă. Primele victime: membrii juriului! Cică, face o dezvăluire de senzație, ar fi „aleși pe sprânceană” de Consiliul de Conducere al U.S. Și noi care știm că prin vot secret, într-o ședință în care a optat și L.I.S. Memoria, săraca, să fie de vină! Dar ca teza sa să capete credibilitate, trece la baionetă sau la înlăturarea molozului (depinde în ce cod îl receptăm!) și-și alege prima victimă (sinistratul!?) în persoana lui Dan Cristea, președintele juriului: „clar înafara (s.n.) actualității literare, rămas în urmă cu lecturile, plecat cum a fost atât de amar de vreme din țară, exilat, neînstare să acopere cu cronicile sale literare nici ultimele apariții editoriale”. Lăsând la o parte stilul (care e omul, nu?), trebuie să-l informăm pe L.I.S. (deși tocmai informațiile numeroase îl individualizează!) că Dan Cristea a revenit în țară imediat după revoluție iar premiile pentru 1995 nu au cuprins vreun deceniu sau ultimii cinci ani, ci, exact, anul pomenit. Și încă un argument sau, cu voia sa, o informație: Dan Cristea deține cronică literară în revista noastră. Păi, da, aici e buba, un fel de falie Vrancea, tărâmul de baștină al polemistului: face parte din „tabăra Lucafărului”. Adică, în traducere liberă, din aceeași grupare cu Alexandru George, grupare care – este sigur L.I.S. – „a reușit să impună premianții majoritari din aceeași ogradă a revistei Lucafărul”. Dacă numele meu înseamnă o majoritate, n-am decât să fiu fericit, căci celălalt coleg, Ioan Es Pop, n-a avut carte în competiție, dar impetuosul spadasin (seismolog) adaugă cu destulă prudență (!) că și cea mai mare parte a premianților (Abăluță, Radu F. Alexandru, Dan Laurențiu, Răzvan Petrescu, Alexandru Ecovoiu și Augustin Frățilă) intră la prietenii noștri „de cataramă, de

nędspărțit”. E clar pentru toată lumea: Stoiciu deține adevărul, chiar tot adevărul! Afirmațiile sale sunt pline de bun simț dar, din cauza spațiului tipografic, nu putem comenta decât puține. Oare, cel mai în formă critic al momentului, după aprecierea multor comentatori, e vorba de Alexandru George, nu merita să fie în juriu? Apoi, mai e ceva: ce-o fi însemnând pentru L.I.S. ogradă și frați la cataramă când talmăcirile sale par să aibă relevanța nucii în perete? În ograda Lucafărului au acces cei mai buni creatori ai acestei țări, fără să fie întreba opțiunile politice, iar dacă s-a întâmplat ca mulți premiați ai acestui an să fi publicat la noi, înseamnă, automat, că au impresionat juriul? Când ne-a încredințat poeziile sale, L.I.S. a avut în vedere jurizările viitoare? Sau, trecând în postura avocatului diavolului, toate premiile obținute de inculpatul au fost obținute după criteriile de care pomenește cu acest prilej?

Sigur, dezvăluirile sale par totale, paralizante chiar, căci puțini sunt ocrotiți: jurați și premiați. Fără complexe, demontează „grupurile de presiune și ierarhizări pe bază de cunetrie literară” cum, cu savoare (și inspirație) le numește. În afara taberei Lucafărului, sesizează și unele vetre: timișoreniul Cornel Ungureanu și Mircea Mihăieș capătă premii grație juratului Lucian Alexiu; Nicolae Coandă l-a avut de partea sa pe Marius Ghica; Ion Mircea și-a impus sibienii Mircea Ivănescu și Iustin Panța; Alex Ștefănescu s-a bătut pentru George Arion. Despre ceilalți nu suflă o vorbă. Întrebări: pentru cine s-a zbatut Cornel Moraru, membru în juriu, redactor șef al revistei Vatra, publicație ce găzduiește crispările lui Stoiciu? Dar Cezar Baltag, întâmplător șeful lui Stoiciu, cu ajutorul cui a prins un premiu?

Să trecem peste aceste pasaje (sau pasarele) și să întârziem, la fel de puțin, asupra altei afirmații, de-a dreptul vitriolantă. „Pot să pun pariu că un alt juriu ar fi dat alte premii ale U.S., pentru alte cărți apărute în 1995”. Tranșant, inflexibil și argumentat, semnatarul din Vatra nu dă numele cărților „la fel de valoroase” care au rămas în afara laurilor, tocmai pentru a ne demonstra, încă o dată (dacă mai era nevoie), obiectivitatea argumentelor sale, străine, din câte înțelegem, juriului sau de pricina. După astfel de propensiuni marțiale, te întrebi firesc: care-i cauza urletului unora? Disperarea? Singurătatea? Sau, pur și simplu, foamea?

Editori:

■ Uniunea Scriitorilor din România

■ Fundația Lucafărul
Cu sprijinul Fundației Soros
pentru o Societate Deschisă

Redacția: Laurențiu Ulici (director),
Marius Tupan (redactor șef), Ioan Es. Pop
(secretar general de redacție), Alexandru
Spănu (redactor), Victoria Popazu
(dactilografă colaboratoare), Ion Cucu
(fotoreporter)

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133, București,
sector 1, telefon 659.67.60.

Cont în lei: Banca Comercială
Română, filiala sector 1, Calea
Victoriei nr. 155.

Număr de cont: 451030121163

Tehnoredactare computerizată:

INFOGIP

Marius Predescu

Tipar: INTERGRAPH

Abonamentele se pot face la toate
oficiile poștale din țară. Revista noastră
este înscrisă în Catalogul publicațiilor
la poziția 2048.

GEORGE TOPÂRCEANU, MARCEL PROUST ȘI PAUL MORAND

de CAIUS TRAIAN DRAGOMIR

Printr-un foarte cunoscut text, George Topârceanu spunea aproximativ așa: „dacă pe stradă oferi un foc cuiva, pentru rinde țigara, acel cineva nu te va mai lăsa vreodată altfel decât drept simplu om. Valoarea psiho-socială și poate fizică a unei astfel de observații este imens de mare. Umanizarea prehominiilor, probabil, cu apariția unui creier suficient dezvoltat pentru a constata că există mai multe planuri în real; dezumanizarea este, în schimb, procesul invers. Sunt semne vechi de timpuriu, în patruzeci de mii de ani – unii spun trei sute de mii – că omul a realizat, la un moment dat, afirmării gândirii, că există un plan al existenței subiacent aparențelor, un plan al existenței spiritului, spiritelor – al diferitului, al diferentului, al reiterativului veșnic. Egiptul – țara care se trage întreaga noastră dezvoltare culturală și istorică – adaugă zeilor, spiritelor și forțelor corporale, „ka” – ul. Cele șase zile ale săptămânii biblice constau tocmai în trasarea liniilor existenței. Despre multiplicitatea formelor existenței vorbesc, în limbaje diferite, scriitorii – sub acest raport – necontradictorii, Confucius și Lao Tze, Platon și Democrit,

Aristotel și Plotin, Toma d’Aquino și Schelling. Până la urmă, chiar un Paul-Henri d’Holbach, un Karl Marx sau un Jean Paul Sartre nu se sustrag evidenței stratificării realului care și-a găsit în acest secol teoreticianul devotat în persoana lui Nicolai Hartmann. Desigur, toate acestea pot fi uitate, iar dacă nu sunt uitate pot fi foarte simplu neglijate de cel care nu vrea să vadă în poetul care fumează – sau în cine va fi fost acel fumător – decât simplul practicant al unei gestici.

Lucrul nu rămâne fără consecințe, căci Henri Bergson ajunge să spună despre comic, despre râs – dar și despre ridicol – că el provine din aplicarea mecanicii pe real, deci din tratarea unui sistem complex, multistratificat, pe baza unui model simplu, schematic, lipsit de profunzime. Mecanica înseamnă descriere a ceea ce există într-un singur plan ontic.

Mecanica aplicată pe real sau, altfel spus, sindromul țigării lui Topârceanu sunt paradigme ale contemporaneității. Democrația presupune transparență – fără transparență nu există democrație; transparența cere însă, din partea celui cărui ea se oferă, capacitatea de a vedea printr-un mediu, fie acesta și transparent.

Transparența existenței publice poate presupune cel puțin două forme de realizare: o deschidere a planurilor de profunzime, plus formarea celui pentru care se realizează deschiderea, spre a putea vizita o lume de dincolo de aparențe sau, în al doilea rând, a placa mecanica pe real, reducând viața națiunilor la sindromul țigării fumate pe stradă. Transparența Infernului, Purgatoriului și Paradisului se realizează pentru Dante prin mijlocirea lui Virgiliu și a Beatricei Pontinari. Transparența vieții moderne este implacabil descrisă de George Topârceanu în fraza citată.

Marcel Proust relatează cum eroul său, domnul Swan, a petrecut zile după zile și nopți după nopți în compania celor puternici și nobili din vremea sa – Guermantes sau Polignac, Lady Cunard și, poate, Princesesa Murat. El vizitează însă, cu dragoste și deferență, pe modestele mătuși ale povestitorului care își dau coate și râd convinse că viața discretului Swan se reduce la dulceața luată în compania lor și la alte două-trei istorii ținând de bârfa meschină. Paul Morand, ambasadorul vichyst, scriitorul, călătorul, membru al Academiei Franceze, autorul (în 1935) volumului „București”, este în anii 1916, 1917 (la douăzeci și opt de ani) atașat la cabinetul miniștrilor Briand, apoi Ribot; memoriile sale asupra acelor ani, apărute în 1947, sunt republicate acum. Separat, apar recent „Scrisorile din Paris” (1923-1929) ale aceluiași. Toate principalele personalități politice, culturale sau mondene ale primei părți a secolului parcurg într-un vârtej neoprit paginile tânărului Paul Morand. Un comentator actual spune: pentru a înțelege prozaimul prezentului, imaginați-vă un tânăr funcționar de azi care întâlnește, într-o singură săptămână, pe Warren Christopher, pe Julien Ceracq și pe Ophelie Winter, ținând totodată cronică a unei mari capitale.

Personalitatea este singura soluție pentru ca transparența să nu devină trivialitate și nici misterul să nu protejeze abuzul căci, altminteri (după Charles de Gaulle, cel puțin), „nu există putere fără mister”.

Năstase este inatacabil. Mă rog, că te poți gândi la paranoia, la comunismul „științific” etc. etc., asta e altceva. Dar din momentul în care ai afirmat „Eu respect actuala Constituție a României” dacă apoi pretinzi că vrei să schimbi forma de guvernământ prin mijloace legale, fără pușcă, orice A. Năstase te poate acuza, pare-se, că ești fie nebun, fie mincinos și pus pe rele, adică mai exact că pui la cale o lovitură de stat.

De partea cealaltă, dl Emil Constantinescu a recidivat în prezumția bunei credințe a to’arășilor. Nici vorbă că mereu invocatul referendum ce conferă chipurile legitimitate actualii Constituții a României a fost flagrant fraudulos. La fel după cum, bineînțeles, a echivala orice lege omenească, oricât de „rotundă” ar fi ea, cu „tablele lui Moise”, este o aberație juridică ce nu și-o pot permite decât cei ca alde A. Năstase. Însă deplasarea discuției în această zonă, hai să-i spunem filosofică, este neavenită din două motive. 1) Cu un preopinent de formație bolșevică dezbateră filosofică este, în cel mai bun caz, timp pierdut. 2) **Textul actualii Constituții a României permite, indubitabil, inclusiv schimbarea formei de guvernământ.** Cum? În principiu, formal, foarte simplu. Pentru că printre prevederile art. 148 referitoare la ce nu poate face obiect al modificării Constituției, pe legiuitor nu l-a dus mintea să includă și însuși articolul respectiv. Săc! Lex dura lex! Se modifică întâi tocmai art. 148 (despre care un A. Năstase crede că e în siguranță, dar el e tocmai cuiul lui Pepelea) și abia după aceea se discută, mă rog, filosofie juridică. Cine nu crede, n-are decât să citească Constituția României!

— minimax —

CUVENITA PRECIZARE

de ȘERBAN LANESCU

În timpul scandalului mediatic ce s-a iscat din răstălmăcirea declarațiilor făcute de liderul CDR în Statele Unite urmându-se încă o dată că tot ce spui va fi împotriva-ți) a fost repusă în discuție tema modificării actualii Constituții a României. Când, mai ales cum, de către cine și în privințe poate fi schimbată Constituția, ur, presupusă fiind respectarea principiilor democratice? Lăsând de-o parte problemele și figuranții care și-au dat cu presupusul, dincolo de pălăvrăgeala gazetărească, goniștii disputei au fost d-nii A. Năstase și, respectiv, Emil Constantinescu care, amândoi, „nu știu tot omu”, sunt și juriști, existând deci risca unei dezbateri „tehnice”, cu argumente „tehnice” prevalând asupra celor „soft”. Din nefericire, însă, gâlceava a rămas în coadă de pește

deși, formal, adică respectând strict textul Constituției în vigoare, problema este de tot simplă. De unde și tentația reconstituirii „războiului”, măcar și de amorul artei euristicii.

Atacul d-lui A. Năstase, îmbrăcat cu roba de procuror, a avut drept cheie de boltă conținutul articolului 148 de la Titlul VI al Constituției României, articol în care este precizat că (împreună cu alte aspecte) forma de guvernământ (se subînțelege republica) nu poate face nicicând, nicidecum, obiectul modificării. Adică, N.B., forma de guvernământ nu poate constitui, legal, subiectul unui referendum. În vecii vecilor, amin! Or, că a-ți aroga, tu, om, oricine-ai fi, pretenția perenității este un ditamai caraghioslăcul și totdeauna o șmecherie tipic bolșevică, în ordine formală n-are relevanță. Aparent, punctul de vedere susținut de A.

Eminescu, Scrieri politice. 1870-1878

Primul volum din seria de patru a publicisticii eminesciene în variantele Crețu/ Scurtu. Poeta Anca Sârbulescu (directoarea proaspetei edituri **Ileana**, editură orientată, pare-se, spre publicarea unor texte esențiale) atrage atenția că „se află înmănușiate aici, după modelul edițiilor din 1939 și 1941, scrierile politice ale lui Eminescu apărute în presa vremii, mai puțin notele strict informative, întâmpinări, reluări sau citări ale presei străine nerelevante sub aspect doctrinar“. Un Eminescu... desuet? N-aș crede, pentru că iată două „săgeți“ mai mult decât „la zi“: „Românul de baștină e dotat cu o doză mare de răceală (...) El e supărat pe obrăznicia conlocuitorului său, nicidecum pe puterea lui“ și „Samsarlâcul care mijlocește schimbul între produsele noastre și cele străine încap pe zi ce trece pe mâinile străinătății. Oamenii bătrâni n-ar avea decât să asemăneze fizionomia de azi a Bucureștilor cu ceea ce care o avea înainte cu cincizeci de ani“.

De la înălțimea-i singulară, Eminescu își așteaptă în continuare noi detractori becisnici. Dar noi să nu uităm ceea ce tot El a scris: „**Nepăsarea noastră ne pierde**“.
(Ed. **Ileana**, p.n.)

Didactica magna la Humanitas

Nu au fost popularizate îndeajuns patru apariții (dintr-o serie amplă) extrem de utile unui proces de învățământ superior calitativ, scutit de amatorisme: **Limba română. Origini și dezvoltare**, un superb eseu semnat de Maria Cvasnăi Cătănescu; **Comediile lui I.L. Caragiale**, de Liviu Papadima; **Natura în pezia românească**, antologie, prefață, comentarii, note și bibliografie de dr. Georgeta Antonescu și **Literatura memorialistică (Radu Petrescu, Ion D. Sârbu, N. Steinhard)**, antologie comentată de Ion Manolescu. Este vorba deci de o colecție (seria **Tezaur**) – coordonator de marcă: prof. univ. Paul Cornea –, o serie de antologii însoțite de studii și bibliografii adnotate, în care documentarul se împletește cu eseistica și în care se încearcă supunerea jocului speculativ rigorilor didacticismului superior. Chiar dacă antologia de autor presupune inerent o opțiune restrictivă, marcată de un subiectivism legitim, nu există nici o primejdie în transmiterea informației (în fond, o antologie are și un caracter stimulat întru depășirea granițelor ei și cuprinderea, în consecință, a întregului). „**Manualele**“ apărute până acum în seria **Tezaur** mi se pare a se situa, calitativ, la limita de trecere de la stadiul liceal la cel universitar. (Ed. **Humanitas**; fiecare exemplar al colecției are un preț unic: 6.900 lei)

Nae Ionescu, Problema mântuirii în Faust al lui Goethe

Prima editare a Cursului de Metafizică susținut de Nae Ionescu la Facultatea de Litere și Filozofie din București, în anul universitar 1925-1926. Cursul cuprinde șase prelegeri, plus un articol, pe aceeași temă, publicat de profesor în 1932, cu ocazia centenarului morții lui Goethe. Acest articol însumează o serie de concluzii. În introducere, este publicat un studiu semnat de Mircea Vulcănescu (studiul apare pentru prima dată în 1928); desprind una dintre constatările lui Mircea Vulcănescu: „Criza moralei creștine are (...) rădăcini mult mai adânci, atât în răsărit, cât și în apus. Căci această criză nu mai e simplă criză a regulilor de purtare, ci o criză a stării de har. E o decădere din vrednicia primirii harului, care e de multe ori în legătură cu înțelesul adânc al crizei celor 10 porunci, dar al cărui aspect e mult mai complicat pentru că e vorba de o tulburare în relațiile omului cu Dumnezeu și nu numai cu semenii“. Aș îndrăzni să adaug, cu intenția complementarității, un extras din conferința rostită de același Mircea Vulcănescu, în ziua de 7 aprilie 1940, în Sala Dalles, sub titlul **Creștinul în lumea modernă**: „Mântuirea aceasta nu e un proces insidios, ceva care vine peste noi fără să băgăm în seamă; ci este o lucrare puternică, o realitate care desparte existența creștinului în lume ca o sabie de foc. Puterile lumii se adună să întârzie mântuirea și creștinul trebuie să dobândească împotriva lor cununa de biruință (...) Drama existenței creștinului în veac este drama libertății sale de a pierde“. Cititorul atent al textelor lui Nae Ionescu își va da seama că ultimul citat din Mircea Vulcănescu nu a fost ales întâmplător. (Ed. **Anastasia**; p.n.)

Justo Jorge Padrón, Cercurile infernului

Unii dintre cei mai semnificativi poeți contemporani. Se naște în 1943, în insula Las Palmas (Gran Canaria), studiază dreptul, filozofia și literale la Universitatea din Barcelona, apoi la Universitățile din Paris, Stockholm și Oslo. Va profesa avocatura, timp de șapte ani, în insula natală, va fi unul dintre liderii tenisului mondial (iubitarii „tristului dans de la ora ceaiului“ îl păstrează, cu siguranță, în amintire), va debuta, în 1971, cu **Întunecatele focuri**, volum urmat de alte 11 cărți de poezie, va fi încununat cu o mulțime de premii naționale și internaționale. Căsătoria sa cu o suedeză îl va apropia de spiritul liric al Nordului, devenind un „mediator indispensabil între literatura nordică și cea spaniolă“ (Artur Lundkvist). Este membru corespondent al Academiei Mallarmé, din Paris, și membru Honoris Causa al Academiei de Artă și Cultură din New York. Poezia sa a fost tradusă în peste 30 de țări europene, americane, asiatice.

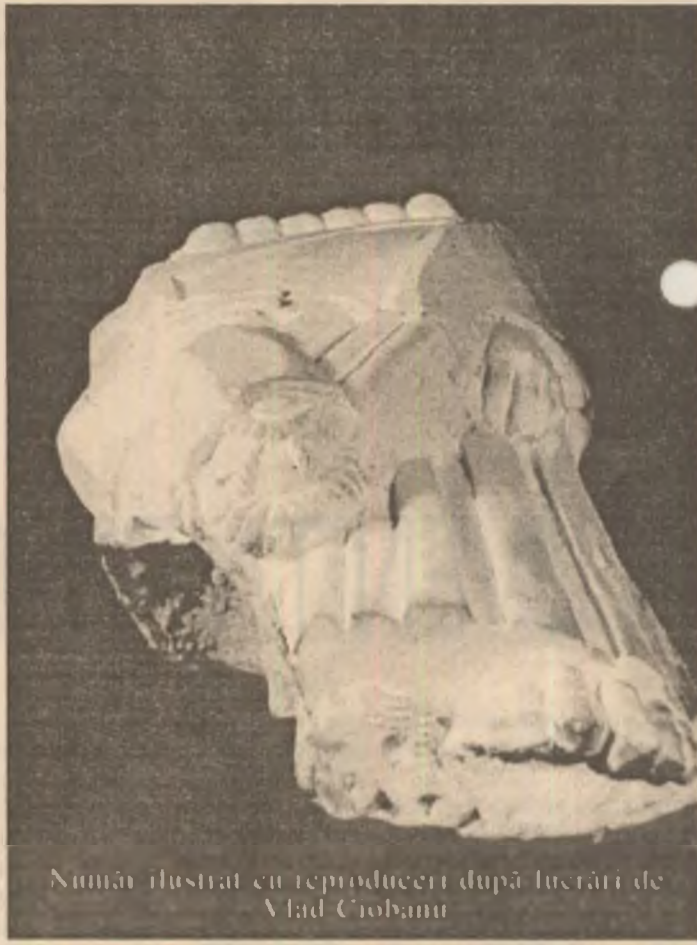
Cercurile infernului (admirabil tradus de către poezii Dumitru M. Ion și Carolina Ilica) a apărut inițial în 1976, la Barcelona, și este, poate, cel mai definitoriu volum pentru o viziune poetică insolită. Două sunt planurile care se intersectează până la a se confunda în discursul poetic: experiența crizei individuale și aceea, sumbră, amenințătoare, a epocii pe care o traversăm. Răul individual nu poate fi separat de cel colectiv; singurătatea, părăsirea, atmosfera irespirabilă, teroarea sunt dominante ale insului, dar și ale umanității deopotrivă. Infernul înconjurător este transplantat înlăuntrul poetului, acesta abandonează lupta, nebunia și sinuciderea apărându-i ca fiind singurele ieșiri posibile din lanțul infernal. Abia acum se pot stabili apropieri între viziunile lui Goya și Bosh, viziuni altoite pe evidente influențe ale poeziei lui Vicente Aleixandre. Se pare că nici sumbra lirică nordică nu este străină de această atmosferă de coșmar universal ineluctabil. (Ed. **Orient-Occident**; p.n.)

ANTICARIAT

Ovid Densușianu, Vieața păstorească, Buc. Casa Școalelor, 1943

Studii aprofundate referitoare la oglindirea vieții păstorești în poezia populară a românilor: **Vieața și firea ciobanului; Primăvara, mama noastră; Migrațiunile păstorești; Două aspecte ale lirismului nostru păstoresc; Ciobănia și haiducia; „Miorița“; Imagini păstorești în poezia populară. Din Încheiere, extrag câteva idei care trebuie să stea la temelia oricărei cercetări folclorice serioase: „Ideile preconcepute trebuie lăsate la o parte și în cercetările de folclor. Apriorismul nu poate duce și aici decât la rătăcirii, cum prea multe au dezorientat pe folcloriștii noștri și mai continuă să-i țină departe de interpretările juste. Nici teorii ducând la denaturări și neântemeiate pe o informație largă, nici numai migăleala de confruntare a variantelor, fără discernământul care fixează valoarea lor și fără perspectivele de sinteză spre care trebuie să ne îndreptăm, nu pot ajuta la lămurirea acestor probleme în legătură cu literatura noastră populară ori la dreapta ei prețuire. Și tot astfel: nici estetismul gol, frazeologic, care unora li se pare că dă dispensă aprofundări ori duce spre divinațiuni care altfel ne-ar interzise. Străbateri adânci prin folclorul nostru, urmărirea lui în toate direcțiunile, interpretarea faptelor nu după iluziuni, ci după indicații precise, alăturarea lor așa cum reiese din consensul lor natural, aceasta trebuie să fie linia de orientare și în cercetările de această natură“.**

Temeinic istoric literar, lingvist reputat, poet – din nefericire – lipsit total de har, Ovid Densușianu rămâne, în folcloristica științifică națională, un întemeietor. (**Anticariatul din Brăila**; 8.000 lei)



Număr ilustrat cu reproduceri după lucrări de Vlad Ciobanu

Pentru o cât mai promptă prezentare, invităm editurile interesate (dar și pe autori) să expedieze pe adresa redacției noastre un exemplar din noile apariții de carte.

PENTRU O MORALĂ A URGENTEI

de MONICA SPIRIDON

*În Cuvântul înainte al cărții **Insula Șerpilor** (cea de a VI-a din seria de Unde scurte, lansată la hrăria Humanitas, în prezența autoarei la începutul acestei veri) Monica Lovinescu explică: Volumul de față constituie un catalog de obsesii. N-am ocolit în alegerea textelor repetiția, fiindcă obsesia centrală este și esențială: uitarea de azi poate avea consecințe incalculabile. Memoria e la rădăcina de temelie și de dănuire fără de care riscăm să devenim o țară de înlocuitori și nu de creatori”.*

Acoperind perioada 1990-1995, cartea – prima de dincoace de Prag – este, în anumite privințe, aparte. Ea are o ublă bătaie: ține pasul cu prezentul, făcându-i u luciditate radiografia. Dar tocmai de aceea, e fiecare dată, ajunge obsesiv la trecut – chiar când deschide larg ferestre către viitor. Consemnând istoria de după '89, tactul scrisului trunește cu greu frisonul unei febrilități afective rebele. Și totuși, autoarea marchează cu uciditate încordată distanțele dintre clanul veranțelor noastre dintâi și împlinirile neschine cu care ne resemnăm cotidian, tot mai lazați. Valoarea documentară și simptomatică ciclului de *Unde scurte* este frapantă și asupra ei s-a insistat, de altfel, în toate recenziile de până acum. În acest ultim volum, trece în prim plan altceva.

Radiografiile culturale românești ale Monicăi Lovinescu sunt insistent contextualizate și situate comparativ: față de Vest ca și față de Vest. În Occident, reperul esențial rămâne stângismul intelectual postbelic și sechelele sale, câte mai sunt. Zona centrală și est-europeană beneficiază de o atenție emfatică. Ea compensează ușurința noastră – în cel mai bun caz regretabilă – de a ne fi autoizolat, față de matca europeană comună, dar mai ales față de marele imperiu post-colonial comunist. Este principalul reproș pe care Monica Lovinescu îl adresează scrierilor politologice postdecembriste de la noi: „Nu e analizat trunchiul comun al fenomenului comunist, născând reacții și consecințe asemănătoare de la Moscova la Laga și de la Sofia la București. Or, numai de la asemenea dintâi s-ar putea stabili și deosebirile ce au intervenit de abia după moartea lui Stalin, când li s-a îngăduit eroriilor colonizate să adauge modelului moscovit tradiții locale”.

Acastă nefastă *culoare locală* e descompusă de autoarea cărții în nuanțele cele mai fine. După Monica Lovinescu, proba supremă la care a fost supus scriitorul sub teroarea comunistă ar fi fost *turcirea*, adică măsluirea cuvintelor, silite să devină instrumente ale minciunii: „În orice alte timpuri, de pildă între războaie, angajamentele scriitoricești, oricât de nocive, erau cel puțin sincere. De aceea ele trebuie doar omenește condamnate. Cuvântul acelor – susține Monica Lovinescu – putea să fie pătat de greșală nu și de minciună”.

Prin urmare, toți autorii postbelici ar trebui cât mai curând distribuiți pe o scară *sui generis* a rezistenței sau a supunerii verbului lor în fața minciunii. Un apel energetic la revizuire, din care nu răzbate însă nici un semton vindictiv, ba chiar dimpotrivă, o compasiune mâhnită: „Fără a ne întreba, cu toată gravitatea, cum au fost cu puțință unele demisii și ce drame au acoperit ele, fără a reliefa riscul asumat de alții pentru a păstra demnitatea cuvântului, fără a înlătura tabuurile, spre a recupera ce trebuie recuperat din fiecare operă, nu vom ieși din mlaștina unde am fost atâta vreme scufundați”.

Nu este, deci, surprinzător că și actualitatea

imediată reclamă o igienizare similară în planul verbal, urmând să lichideze reflexele condiționate ale unui trecut dominat de mistificare. Spre o atare concluzie conduce expertiza percutantă a autoarei în discursul de presă din ultimii ani, infestat de vocabile cu înțelesul abil siluit: *teroriștii; strada; liber-liberă* (aplicat televiziunii naționale, de pildă); *străinătatea, agen-turile; dolarul* ș.a.m.d. De aici decurge un imperativ major: deparazitarea limbajului: „De clișee, rămășițe, reflexe. Și nu mă refer la cele mai evidente sloganuri ale limbii moarte, pe care scriitorii le-au evitat chiar atunci când erau obligatorii. Ci la sintagme și la termeni vinovați de o complicitate nemărturisită cu trecutul”.

După cum se vede, o atitudine paradoxală față de Trecut pare să fie să fie semnul distinctiv al perioadei de după '89 încoace. Pe față, funcționează embargoul asupra revizuirii radicale și a clarificărilor istorice globale. Subteran, are însă loc prelungirea tenace a reflexelor și a stereotipiilor pernicioase consacrate în era comunistă. Printre ele, impermeabilitatea la politic, prin retransarea între meterezele esteticului. De fapt, sesizează prompt Monica Lovinescu, *esteticul* degenează în acest fel în *estetism*, steril erijat (ieri ca și azi) în instrument al rezistenței față de presiunea politică. În realitate, pune autoarea punctul pe i, politica – față de care atâția intelectuali contractează astăzi alergii acute – „a fost evacuată din România aproape jumătate de veac, ca din toate țările supuse totalitarismului comunist. De abia după decembrie '89 s-a putut ivi, pentru scriitorii, gânditorii, artiștii români, opțiunea între politică și turnul de fildeș”. Formulată în 1990, aserțiunea nu e mai puțin valabilă astăzi. Acum, ca și atunci, alternativa sterilă **Cultural sau Politic?** funcționează din păcate cu toată vigoarea, aruncându-ne în provincialism și insularizându-ne în cultura europeană.

Nu întâmplător, volumul Monicăi Lovinescu se numește *Insula Șerpilor*, identificând un sindrom național omonim: „Nu mă refer doar la șerpăria foștilor comuniști, ci și la tentația izolării. Pendulăm între *Miorița* (complexul nostru de superioritate) și *Moftul român* (complexul de inferioritate). Naționalismul ne este lătrător iar critica e înlocuită de zeflemea. Suntem făloși când n-avem pe ce și timorați când am putea fi mândri (ca în cazul rezistenței din munți, singura din toată Europa ocupată de Armata Roșie) «*Ca la noi la nimenea*»”.

Un colocviu desfășurat la Cracovia, *Mentalități posttotalitare și cultură*, dă autoarei prilej să pună sub lupă intelectuali de naționalități diferite, provenind din fostul lagăr politic al Estului. Interesul comentatoarei merge obstinat spre *situarea contrastivă* a punctului românesc de vedere în contextul său european amniotic, nu fără a observa cu resemnată melancolie carența dialogului eficient între victimele experienței comuniste comune. Alteori, dimpotrivă, exact convergențele surprind neplăcut: „Colocviul de la Cracovia – mărturisește autoarea – mi-a mai îngăduit să



constat că, în afara unor aspecte ale puterii din România de o dezolantă originalitate (minciuna ca metodă de guvernământ părănd a ne singulariza) altele, pe care le socoteam specific românești, pot fi relevante și în țările cu un embrion de societate civilă obținut de mai bine de zece ani – ca în Polonia – și deci cu mai mari șanse de succes”.

Printre cele mai grave: apologia uitării. O înfruntă, chiar pe parcursul colocviului (desfășurat concomitent cu cea de-a doua descindere a minerilor la București), Gabriel Liiceanu, văzând în ea o formă de complicitate la crimă. În mod reconfortant, o serie de spirite occidentale lucide se situează ferm pe poziții identice cu filosoful român.

Este momentul să spunem că – pe unde scurte sau în scris, în intervenții publice sau în întrevederi private cu personalități ale Europei democratice postbelice – Monica Lovinescu s-a manifestat drept unul dintre criticii avizați și lucizi, credibili și demni ai cabotinismului stângist iresponsabil – endemic în Occidentul intelectual contemporan. Afirmată răspicat în carte, convingerea autoarei este că: „Intelectualii occidentali au învățat cu greu să proslăvească valorile democrației în care trăiau de mai bine de un secol, disprețuind-o”.

Excepțiile de la o regulă atât de alarmantă nu sunt puține. Numai în Franța, Raymond Aron, Jean-Francois Revel, sau Jules Monnerot, Francois Furet și Alain Besancon, printre alții. L-am omis intenționat pe André Glucksmann, unul dintre cei mai preganți. Cărții sale recente, **Le X-le commandement**, Monica Lovinescu îi rezervă o atenție particulară. Conform lui Glucksmann, percepția adecvată a răului se dobândește doar prin experiență istorică. Așadar, trebuie să avem experiența răului pentru a putea deveni o democrație: „Există o diferență fundamentală între Sartre și Soljenișin, precizează Glucksmann. Primul se întreba cum se poate ajunge într-un rai și laic și socialist. Al doilea privea spre ceea ce, în om și în societate, ne face să cădem în infern. Dacă mai există un umanism azi, el ar trebui să se întemeieze pe o a XI-a poruncă. «*Nimic din ceea ce este inuman nu ne este străin*». Această a XI-a poruncă nu reprezintă doar lecția majoră a secolului nostru, ci și principiul însuși al democrației”.

Trecând în revistă primii cinci ani de după căderea cortinei de fier, Monica Lovinescu întrevede pentru societatea românească, adânc dar nu incurabil atinsă de morbul totalitar, aceeași soluție: **democratizarea prin reacție morală energetică în fața răului**. O *morală a urgenței*, cum o numește într-un loc autoarea însăși, stând decis sub semnul celui de-al unsprezecelea comandament...

coman șova

Cercuri concentrice

cerul se sprijină pe doi plopi
și pe nesomnul meu
așteptarea e nesfârșită
ah pulsul
frunzele sunt nerăbdătoare

începe propria-mi naștere
umbra din colțul camerei
întinde degete lungi
un cal alb de cremene
cutreieră orașul galopând
privirea femeii
învăluie cerul de la fereastră
ah pulsul
și legănarea arborilor
și legănarea

în acest trup înfășurat în enigme
stă scris lungul său drum
tiparul dinlăuntru
ceea ce nu se vede
și care nu se poate vedea
locul cuvintelor jocul norocul

aud făptura albă a laptelui venind
simt miresmele mierii
sănătatea iernii
apa freatică
pentru setea de mai târziu



și focul amirosind a pădure

timpul mă ia în primire
mă ține în palma lui uscată
și mă trece prin vârste
ca printr-o zi de vineri

trăiesc atracția corpurilor ce mă înconjoară
a ferestrelor deschise
trenurile de noapte mă cheamă
asfaltul mâncat de viteze
apa făcând tumbe la duruitoare
cascade avalanșe scene turnante

iubirea-i haina mea de fiecare zi
sângele meu liber
altfel cum ar putea o respirație
o privire un gând un ritm o moleculă
ale trupului acesta – căruia îi simt
greutatea rânind pământul –
călători în visele sale
și cât de departe ajunge
unde nici o aripă n-a străbătut
și ce copilăros pășește până hăt
în atunci și în acolo și în va fi
înfășurat în momentul lui de uimire

vine ea
cu pericolul tot în genele lungi
catapetează sunt sânii
în somnul bărbatului tânăr
neastâmpăr mister nefiінță fugă
pământ apă luminează nucleu
până la marginea morții

fii geamână cu tot ce sunt muritor
umărul tău și vocea ta
umărului meu și vocii mele gemene
felul tău de a fi cum ești
geamân felului meu de a fi cum sunt

și deodată totul se luminează
știi ce sunt cât sunt și pentru cine
statura mea se vede de departe
deși sunt de aceeași statură
vorbele mele au miez
deși nu mai mult ca atunci
când nu aveam
aștept sărbători pentru suflet și trup
când fructele se coc
e cald și se nasc prunci
când rezemat de focuri albe
meșteresc la cercul roșii
cu umerii creșcuți cât vara
și mi se arată chipul gloriei
sub formă de pasăre călătoare
viu colorată mărindu-se și micșorându-se
până se face punct
e mai de laudă îmi zic
umpletul lin al roșii
decât zburătoarea nestatornică

și vine vârsta pe firul subțire
al orei miezului de noapte
în miez de viață și miez de colind

trebuie să fii piatră nestemată
ca să te respecte palma aspră a timpului
care șlefuieste ușor cu răbdare
până te face nisip fin
de piatră nestemată



și mă ajunge din urmă
respirând greu
o iarnă tânără
prietenă cu spitalele și troleibuzele albastre
cu ora șase și jumătate cu sticla de lapte
cafeaua și ceaiul
cu imposibilul și gripa
o iarnă umedă mă împresoară
mă poartă pe brațe
trecându-mă încă o dată prin ceea ce a fost
văd fereastra bradul țâșnitoarea de apă
mersul unei fete pe calea ferată
rotativa de ziare
fluviul de apă de vară ușoară
dealuri și pante
și pante
cascade
scene turnante

încetinește Îngere puțin câte puțin
rotația astrului acesta
se-ntunecă ziua
cresc întâmplările și ceața
plumb în mâinile pline de daruri
fiii vor fi peste margini
inele din lanțul sângelui fără sfârșit
și nu mai este da
și nu mai este vreau
și nu mai este este

nedumerire pe tavanul cu umbre
pașii tocmai mi s-au oprit
mâinile aproape foarte aproape
nu se mai ating
stingerea! țipă toate glasurile
și noaptea este aici întregă de gheață
plânsul ei neauzit
prin urechea dragostei
încearcă să fugă spre altceva
stingerea! țipă toate glasurile.

cineva îmi calcă umbra
îmi tot calcă umbra
și din când în când îmi aruncă în față
câte o prăpastie
umblă cu grijă să nu clinească aerul
spre seară
trece o andrea vânătă
ca un frig
printre coastele mele
apoi vine altcineva, Îngerul poate,
scoate andrea
o așează pe marginea nopții
mângâie cu palma ușoară
locul însângerat
îmi închide ochii
În jur nu mai este
decât nimeni
dilatându-se în cercuri concentrice
din ce în ce.

LA MARGINEA UNEI TRAGEDII

de ALEXANDRU GEORGE

„Nu beam mai deunăzi de soarta „aristocrației“ românești în ultimele decenii, așadar oca pentru toți românii nefastă a comunismului, și a trebuit să pun cuvântul între mele pentru că el necesită o lămurire măcar cât să se evite o neînțelegere.

În sensul istoric al cuvântului, boierimea încetează să existe, cel puțin din punct de vedere juridic, odată cu abolirea în secolul 19 a privilegiilor și titlurilor nobiliare (acest lucru a fost mai ușor de înfăptuit, cu cât titlurile erau transmisibile; rămăseseră însă și după unele măsuri de egalitarism democratic o serie de boieri care posedau averi considerabile și se distingeau pe această cale, prin influența opinia și determina anumite decizii de forță, ceea ce în politică era mult). Prin reforma agrară de după primul război mondial luat și acest „avantaj“, care era mai mult prestigiu și în ochii profanilor; însă la majoritate s-au resemnat să ocupe funcții de înalți funcționari în stat (magistrați, judecători, profesori, ofițeri) sau de liber profesioniști, deoarece le rămăsese o ultimă și viabilă resursă: pregătirea intelectuală, mult mai medie, chiar și într-o țară în care educația prin cultură este calea de afirmare a unor oameni dotați, de origine umilă.

Am aceste le spuneam, într-o formă destul de aspră, în studiul meu *G. Călinescu, scriitor, critic, om de literatură*, scris în 1968 și apărut în *Semne și vremuri*, 1971, și care a trezit furtuna știută. Am să repet constatările, pentru că autorul *Tragedia literaturii române*, în care se treziseră critici de romancier social în anii comunismului, a acreditat în ineptul său roman, *Într-o zi*, imaginea unor „aristocrați“ în târându-se ca niște fantome, loviți de boala cretinism, trăind ca niște cerșetori în noua societate pe care „nu au înțeles-o“, în fine, de „Istorie“. În realitate, mulți comunist i-a găsit în altă situație decât cea de rămășițe ale unei societăți feudale, și a uitat să se folosească de ei, în ciuda persecuției pe care au suferit-o indirecte de la caz la caz: un Al. C. Zăvescu sau Lucia Sturdza-Bulandra, care s-au ridicat rapid cu regimul, au avut alt statut decât cei care și-au păstrat demnitatea. (Au fost mulți alții, cu toate persecuțiile, comuniștii au fost în măsură să le recunoască înaltul profesionalism, al pictorului Th. Pallady, al matematicianului Alexandru Ghica, arh. Șt. Balș sau al chirurgului I. Ștefan.)

Un personaj, foarte aproape de el, care ar fi trebuit să-i atragă lui G. Călinescu atenția asupra unor sale caricaturale aberante, a fost scriitorul Dinu Pillat, asistent al său, apoi profesor calificat la institutul care în final îi va da numele. Nu ezit să spun că atracția pe care exercitase asupra mea îl făcuse să se arate ca un copil al arătat-o maestrului mi s-a părut deosebit de interesantă, inexplicabilă; Dinu Pillat era în casa și la catedra lui G. Călinescu cu o vreme înainte de a fi formată, consolidată de alte exemple, în anul când din familia sa de cărturari, de oameni de altă trambă morală. Dinu Pillat avea un ascuțit spirit critic, ceea ce se va vădi și în scrierile pe care i-l face, postum, maestrului dar și în alte figuri literare de primă mărime: Voiculescu, Ion Barbu sau tatăl său însuși, Ion Pillat. Admirația față de Călinescu,

supunerea cu unele accente filiale reprezintă un aspect surprinzător, ceea ce i-am reproșat atunci când l-am cunoscut, fără a putea scoate de la el decât o acută, dar scurtă supărare. Era după întoarcerea sa din închisoare, unde ispășise o pedeapsă absurdă, de care, după o primă versiune, nu era străin însuși directorul Institutului unde lucra; ulterior, Dinu Pillat a contestat rolul acestuia, eu nu am mai insistat, dar consultându-l pe N. Steinhardt, victimă și el a aceleiași înscenări, acesta mi-a confirmat vinovăția lui Călinescu cel puțin pe jumătate.

Despre aspectele penibile ale acestei tragedii, care nu au lipsit totuși, cartea doamnei Cornelia Pillat, soția lui Dinu (*Eterna întoarcere*), nu aduce lumini noi, deși evenimentul capital al arestării soțului ei, autor al unui roman „subversiv“ (adică meritând această calificare doar pentru că era scris de un „fost moșier“ și nu era destinat imediat tiparului) ocupă un loc important, pe măsură. Pe bună dreptate, autoarea pune această nenorocire pe seama firii deschise a tânărului scriitor, care înțelegea să comunice cele scrise prietenilor competenți, să se verifice cu spiritele critice cele mai acute. Este rezultatul unei educații și unei apartenențe sociale, care va face din victima procesului ce l-a dus alături de C. Noica și de o lungă serie de cărturari un personaj caracteristic.

Or, tocmai aici aș vedea eu marele merit al cărții doamnei Cornelia Pillat, nu în dezvăluirea de fapte și specularea de indiscreții; soțul ei a fost omul unei lumi care nici mie nu-mi era cu totul străină, dar care celor mai tineri poate să le pară de basm, eventual produsul unei idealizări pioase. Talentul scriitoarei este tocmai acela de a surprinde firescul; descoperirea unei lumi nu se face pe baza conflictualismului care accentuează cu grosolanie, ci cu o peniță fină, care așează pe oameni mai cu seamă în cadre, într-o ambianță din care se desprind și pe care o caracterizează. Membrii familiei Brătianu, din care evocatoarea a avut șansa să-i cunoască și pe cei mai vârstnici, Dinu C. Brătianu și sora acestuia, Pia Alimănișteanu, ultimul președinte al P.N.L. sfârșindu-și existența după arestare la Sighet, dar și familia ei, în care frunzașul socialist Ene Filipescu este pentru prima dată înfățișat alături de un „luptător“, constituie o revelație pentru cine n-a cunoscut lumea distrusă de comuniști, aceasta arătând cu totul altfel decât în viziunile de caricaturism plebeu ale unui G. Călinescu și Baranga sau în *Cronica de familie* a lui Petru Dumitriu.

Mi-e, de aceea, foarte greu să vorbesc despre această carte, care încheie un întreg univers și un întreg capitol de istorie. Și eu am cunoscut nefericirea de a mă despărți de atâtea ființe dragi, ca și de casa părintească ce mi-a fost confiscată de comuniști, degradată prin acțiunea noilor „colocari“ și, în fine, demolată urmându-se un plan de sistematizare. L-am cunoscut fugitiv pe Dinu Pillat înainte de arestare, dar mai ales după, când mi-a arătat o

surprinzătoare atenție, abia mai târziu justificată de ceea ce izbutisem să public. L-am cunoscut puțin, dacă stau să număr întâlnirile noastre, dar surprinzător de bine, în momente esențiale ale vieții mele, din care nu a lipsit nici acela în care primisem o înștiințare la Poșta redacției pe care la *România literară* o ținea Geo Dumitrescu și prima oară mi se comunica un răspuns favorabil pentru povestirea trimisă și dorința redactorului șef de a mă cunoaște. Colegul meu mai vârstnic Dinu Pillat mi-a urmărit activitatea, mi-a citit cărțile și mi-a transmis constant interesul său. Am fost și invitatul familiei, atât în casa din strada acum distrusă, Ion Țăranu, cât și în noua ei locuință din Drumul Taberei, unde scriitorul se bucura aflându-se acum foarte aproape de Noica. În preziua internării lui în spitalul de unde nu mai avea să iasă, l-am revăzut și el m-a asigurat că e o afacere de formă, el încercând astfel o pensionare prematură pentru care avea nevoie și de o justificare medicală. Nu s-a întâmplat astfel și Dinu Pillat a încetat la scurtă vreme din viață spre mirarea și consternarea mea care nu am putut asista la înmormântare, fiind chemat în acea zi la căpătâiul unui prieten care avea și el să moară și care voia neapărat să-mi transmită unele dispoziții testamentare. În noaptea care a urmat plecam pentru prima oară în viața mea la Moscova...

Nu aș vrea să tulbur desenul atât de pur al doamnei Pillat, care a adoptat stilul nobil al tragediei fără convulsii, și să adaug ceva în linii mai groase; marea artă a scriitoarei este tocmai acest foarte sigur contur în peniță; dar nu pot lăsa afară din toată această tragedie un capitol: este vorba de foarte spectaculosul și furtunosul cumnat al lui Dinu Pillat, Mihail Fărcășanu, care avea să iscălească în 1946 un senzațional roman, *Frunzele nu mai sunt aceleași*. E un debut (literar, dar nu scriitoricesc) al unui autor pe care, înșelat și de aerul lui juvenil și seducător, l-am crezut de aceeași vârstă cu cumnatul său. În realitate, Mihail Fărcășanu, care și-a iscălit romanul cu numele Mihail Villara, era mai degrabă din generația lui Mircea Eliade. Cartea sa respiră aceeași atmosferă cu *Întoarcerea din război* și *Huliganii* acestuia, dar stilul este de brio existențial sculptor, de un egotism nepăsător și cinic.

Neconținut am amintit de această carte care, în afara valorii ei neobișnuite, se situează pe un arc al literaturii „trăiriste“, prezentând soarta unei generații „în grup“ ca și *Tineretea ciudată* a lui Dinu Pillat, poate ca și cartea confiscată de Securitate cu prilejul arestării acestuia și care ar trebui recuperată. (Autorul începuse el însuși să facă unele încercări și, după câte mi-a spus, primise încurajări decisive în acest sens din partea „organelor“.) Mihail Fărcășanu, corifeu al Tineretului Liberal, a izbutit să fugă din țară în 1946 cu un avion care l-a dus peste Iugoslavia în Italia, de unde avea să ajungă și să se piardă în Lumea Nouă, fără a mai scrie ceva de ordinul literaturii, deși se pare că a apucat o vârstă destul de înaintată.

Revenind la ciudata legătură admirativă a lui Dinu Pillat cu maestrul său, să notez că G. Călinescu, în faza sa de aservire față de comuniști, adoptase infamul sistem al acestora de a-și insulta neapărat victimele. El obține astfel efecte de haz relatând sfârșitul unuia sau altuia dintre reprezentanții vechii lumi; așa, despre Ion Pillat, dispărut subit în 1945, anul în care guvernul comunist, instalat de Moscova, se pregătea de marile lui fapte, el scrie într-un adaos la capitolul despre acesta în marea lui *Istorie*: „În fața vijeliei care ar fi risipit nemilos această tihnă, poetul se eschivă la 17 aprilie 1945, lovit pe stradă de un atac de apoplexie.“ Nu știu dacă fiul a ajuns să citească această poantă ironică prin care se consemnează dispariția tatălui său; dacă G. Călinescu ar fi avut cunoștința de felul în care el însuși a murit, ar fi găsit, desigur, un subiect de amuzament, pentru o nouă ediție a cărții sale, încă mai copios.

PROVOCATORUL

Nicolas mi se părea un bărbat agreabil, chiar șarmant, dar atenția mi-a fost atrasă de dantura lui. Dinții parcă îi crescuseră pe două rânduri, ca unui rozător.

Conștient de defectul lui, își lăsase o mustață groasă și stufoasă ce îi ascundea buzele și gura. Mi-am amintit de remarca lui Guy privitoare la oamenii-vampiri și m-am întrebat dacă el sesizase acest mic detaliu.

După „introducerea de rigoare“, Guy a început să vorbească despre mine „ca scenaristă, cu studii la Los Angeles și cu un film realizat la Hollywood“. Înainte nu-mi făcea plăcere ca cineva – în special în prezența mea – să mă prezinte în termeni elogioși. Cu timpul, mi-am dat seama că era o falsă modestie și am acceptat regula jocului, cu care m-am obișnuit.

După ce am terminat dineul, Guy l-a invitat pe Nicolas să vadă filmul meu. Ajunși acasă, Guy a pregătit magnetoscopul, iar eu m-am dus la bucătărie să prepar cafeaua. Găsisem un pretext! Nu mai suport să văd filmul, mai ales când la sfârșit cineva trebuie să-și exprime o părere sau să ia o decizie. Mereu inconfortul de a te oferi, de a te expune și altul – cu implicare sau detașare – să decidă dacă „ce am făcut este o reușită sau un eșec“. Stăteam la fereastră și așteptam să fiarbă cafeaua. Strada luminată, vitrinele magazinelor, câțiva trecători întârziați, o mașină a poliției alergând în goană cu sirena deschisă, și... din nou liniștea și pustiul unei străzi pariziene în plină noapte. Era o asemănare între imaginea pe care o priveam și starea sufletească pe care o trăiam, în special... relația pe care am început-o cu Guy: mișcare și pusti, zgomot și deșert...

„Bine! Și ce se va întâmpla după aceea? Știm când începem, dar nu știm cum și când se va termina, îndeosebi cum... N-ar fi prea târziu să mă retrag, sau cel puțin să mă opresc, adică... să nu rămân în noaptea asta la el... Măine n-aș fi nevoită să-i spun mamei... Sau ar fi mai bine să-mi găsesc un studio și să încep o viață nouă. Oricum... va trebui să plec de la mama! Și din nou! Ce final poate avea acest story început cu Guy? Preferă celibatul, detestă familia, urăște orice complicație erotică și în plus... este mult mai în vârstă decât mine. Mi-ar putea fi tată! Și atunci?“

Nemulțumită, contrariată, dezorientată... am întors privirea spre cafetiera care încetase de mult timp să mai funcționeze. Am pregătit ceștile, zahărul și am intrat în cameră. Guy și Nicolas priveau în tăcere filmul. Încăperea era luminată doar de o lampă ascunsă în spatele unui fotoliu.

„N-au văzut decât un sfert din film, mi-am zis eu zărind secvența ce se derula pe micul ecran. Mai am de suportat încă o oră și ceva...“

I-am servit cu câte o ceașcă cu cafea, Guy a adus o sticlă cu coniac, apoi am continuat să privim în liniște desfășurarea filmului.

La sfârșit, Guy a mai aprins o lampă, a turnat coniac în pahare și a tăcut. Mi-a plăcut discreția și „strategia“ lui. Îl lăsa pe Nicolas să mediteze și apoi să-și spună părerea. Sport greu acele minute după terminarea filmului când nimeni nu are curajul să rostească un cuvânt, când opiniile încep să se contureze și autorul rămâne dependent de gustul sau lipsa de gust a spectatorului.

Nicolas a întors capul spre mine, m-a privit în ochi, apoi a spus:

– Da! Mi-a plăcut! Îl cumpăr și o să-l prezint mai întâi la Montreal, apoi în toată Canada...

Mi-am stăpânit cu greutate emoția și



bujor nedelcovici

bucuria. Am zâmbit, dar știam că era un zâmbet crispat și „profesional“. Guy a ridicat paharul și a ciocnit cu noi. Nicolas a continuat să vorbească cu o voce așezată, rostind încet cuvintele, fără grabă, cu grijă pentru fiecare frază și cuvânt. Știa să vadă, să înțeleagă și să explice. Remarcase calitățile și slăbiciunile filmului. Și-a amintit de sinopsis și părea interesat de proiectele mele. Am mai stat un timp de vorbă, apoi Nicolas a privit ceasul și a constatat că trecuse de mult de miezul nopții. Înainte de a pleca, m-a rugat să-i dau caseta filmului.

– În două săptămâni o să vă trimit contractul pentru difuzare! Poate o să găsesc un asociat pentru filmul ce va fi inspirat din sinopsis. O să iau legătura și cu producătorul de la Los Angeles. Dar de ce nu veniți la Montreal? Mi-ar face plăcere să stați la mine câteva zile! Guy! Hai! Fă un salt peste ocean! O să ne întâlnim și cu ceilalți amici! Bine! Vă aștept! Și oricum... rămânem în contact...

După ce Nicolas a închis ușa, am sărit în brațele lui Guy și l-am sărutat fericită.

– Mi-ar face o enormă plăcere să difuzeze filmul în Canada, dar... adevărata mea bucurie ar fi să se producă filmul inspirat din sinopsisul pe care l-am dat!

– O să vedem! Important este că i-a plăcut filmul deja realizat și o să ne trimită contractul pentru semnare! Până atunci... prudentă!

Am remarcat imediat acel „o să ne trimită“ și l-am simțit nu numai alături de mine, dar implicat în preocupările și viața mea. Am gustat din paharul cu coniac și am încercat să-mi stăpânesc entuziasmul. Am aplecat întâmplător privirea spre ceasul de la mână. Era aproape ora

două noaptea.

– E târziu, am zis cu un glas îngrijorat. O să chem un taxi...

– Nu rămâi?! m-a întrebat el surprins.

Am tăcut. Am ezitat să-i explic de ce „voiam să plec“. El a insistat, apoi i-am povestit discuția pe care am avut-o cu mama.

– Trebuie să aleg! am zis eu la sfârșit. Ori rămân la ea și... „accept regulile ei de conviețuire“, ori... plec, găsesc un studio și trăiesc cum și cu cine îmi place...

– De ce nu te muți la mine?! a venit spontan replica lui.

Am fost surprinsă. Nu mă așteptam să-mi propună, nu mă gândisem la această soluție, chiar dacă îmi făcea multă plăcere.

– Mi-ai spus că ești un „celibatar convins“ și nu cred că m-ai suporta mai mult de o săptămână. De altfel... nici eu nu știu cum aș putea trăi cu tine într-o singură încăpere?!

– Da! E adevărat, și a făcut cu mâna un gest resemnat, dându-mi de înțeles că în aceeași odaie se află: biroul, „salonul de muzică cu pianul“ și dormitorul.

Am tăcut amândoi un timp. Apoi Guy a pus un disc cu muzică simfonică, și-a aprins o țigară, a luat paharul cu coniac, s-a așezat pe covor, la picioarele mele și s-a rezezat de fotoliu. Gestul lui mi-a plăcut mai mult decât dacă mi-ar fi făcut o declarație de dragoste sau „de asigurare că vom putea trăi fericiți împreună“. Simțeam că nu trișează și asta îmi dădea un sentiment de încredere și liniște. Poate ajunsese la vârsta în care nu mai avea nevoie să mintă sau să se ascundă în spatele cuvintelor, adică: „înșelăciunea ce pare sinceritate și adevăr“.

– Cum vezi tu relația noastră? am zis eu, fiind o întrebare și pentru mine, dar vrând să aflu ce părere are despre noi.

– Nu m-am gândit! ceva de tipul... „Aime, et fais ce que tu veux“.

– Și totuși... Tu n-ai avut o legătură prea lungă cu o femeie! După câte am înțeles, nimeni nu s-a mutat aici... Tu ai locuit la mama un timp, nu ea la tine...

– Da! E adevărat! a zis el meditativ, apoi s-a rotit spre mine; voia să fie în fața mea, să mă vadă și să-l vadă. Ar fi o prostie să spun că: *Post coitum omne animal triste...*, dar trebuie să recunosc că nu cred în amorul exclusiv și definitiv...

– De ce?! l-am întrebat eu puțin contrariată de remarca lui.

– Pentru că doi amănți **qui jouissent simultanément**, ceea ce nu e prea frecvent, chiar dacă între noi a fost de prima dată... Dec doi amănți reprezintă două plăceri diferite, misterioase... Două spasme ale bucuriei, dar și două însingurări... chiar dacă nu sunt de acord că un bărbat după ce a iubit o femeie vrea să rămână singur...

– Crezi asta cu adevărat?!

– Da! Pentru că... trupurile noastre la urmă se separă... chiar dacă s-au pătruns și întrepătruns până la o fuziune aproape totală... Iubirea este dorință, iar dorința este **une manqué** care odată realizată devine din nou dorință ce se cere iarăși împlinită... până când dorința se topește în timp, în obișnuință...

– Și totuși... nu dispăre!

– Dar... „obiectul dorinței de iubire“, adică atunci când spun: **Je t'aime! Je te veux!** este reprezentant de ceea ce **nu am și ce nu este** adică de lipsa a ceva...

– Viziunea ta se reduce la „iubirea permanent nemulțumită“ de ceea ce posedă... tristă solitară, egoistă. Ea poate fi și dăruire, **acel.. extase de soi dans l'autre!**

– Poate ai dreptate! Dar înainte de toate să află dorința și voința care stabilesc scopul. Numai după aceea avem înțelegerea de ce an acționat într-un sens ori altul. Rațiunea alege mijloacele de realizare a scopului, confirmă sau infirmă voința noastră de „iubire în altul“, d afirmare și recunoaștere „pentru celălalt“. (lipsă în doi, un egoism împărțit în spermă și salivă, o suferință fără sfârșit... Ești pregătită să accepți acest drum și să rămâi cu mine?...

– Nu! Și felul tău de a gândi mă sperie!

Claudian Cosoi

Vreme grea

(Lucaefărul nr. 41/1995)

Din șase în șase zile
se scrie un poem serios.
Pornind de la acest adevăr
am reușit cu folos
un profil sperietoare
în umbra lacrimii de aluminiu
într-o revistă mare
și iată-mă, scriu
de vineri până joi
în virtutea descoperirii
și prin bunăvoința cenzurii
pot și semna: Claudian Cosoi.

Lucian Perța

– Ce să fac! La vârsta mea nu mai pot să am chii închiși, să nu văd calea și în special nta... adică finalul! Aș putea să merg și mai eparte și să-ți spun: **si l'amour est manque, il st voué à l'échec**... Deci, în iubirea totală äiesc și îmi doresc moartea. Și poate o altă iață! Numai așa se explică foamea erotică elimitată ce coincide, în acea clipă de extaz uprem, cu speranța de eternitate, adică... o ltă viață

– Absurd! Ești cu totul absurd! Ia spune-mi! ănd ai simțit... că erecția sexului tău eprezintă o absență sau o suferință?! În dorință e ascunde plăcerea și bucuria! Este o afirmare itală care nu are nimic comun cu **une manque** au o frustrare! Experiența unei puteri și o lenitudine spirituală!...

Guy a tăcut. A tras încet din țigară, a băut în paharul cu coniac și s-a ridicat în picioare. –a apropiat de pian, a făcut „câteva tușe“, apoi –a întors și s-a așezat din nou pe perna din fața ăa. Mi-a zâmbit și părea schimbat. Parcă în cest mic ocol al pașilor ar fi descoperit și ăteles ceva important. Mă privea cu interes și urpriză, ca și cum nu s-ar fi așteptat de la „o uștoaică“ – ca mine – să gândească în acest fel.

– Deci... tu ești de părere că putem opune bsenței... corpul tău și al meu! Contra tristeții? ăcuria mea și a ta! Plăcerea de a dăruși să fie uperioară celei de a primi! Esența noastră firmată **aici și acum**. În plin orgasm reciproc și icidecum în altă...

– Da! Exact! Plăcerea și bucuria de a vedea, le a atinge, de a simți, de a juisa... **pouvoir ouir ou se réjouir de l'autre**...

– Sau cum mi-ai spus la telefon: **je suis oyeux à l'idée que tu existes!**

– **Il n'est d'amour que de joie, il n'est joie ue d'amour**...

Céline! Ești prima femeie care îmi ugerează această idee... Îți propun să trăim... u cea mai delirantă iubire! Ar fi banal! Dar să răim... **l'amour-l'humour comme un éclat le rire!** și a izbucnit într-un râs nebun.

– Ști de ce, Guy? am continuat eu ntuziasmată că „mesajul meu a fost primit și ăteles“. **Parce que il y a cette joie légère et imple, cette familiarité, cette évidence, cette aiaix... il y a cette lumière, le regard de 'autre, il y a ce silence, son écoute, il ya cette orce d'être deux, cette ouverture d'être leux, cette fragilité d'être deux**...

– Fragilitatea, dar și forța pe care o pot găsi n tine, Céline!

– Și eu în tine, Guy!...

M-a luat de mână, m-a tras încet pe covor și um început să ne iubim...

– Nu crezi că fusta asta e prea scurtă? m-a ntrebat el a doua zi – după ce m-am întors acasă –, apoi mi-a mângâiat pulpele și a

strecurat degetele pe sub elasticul chiloșilor.

– E vară și e cald! am răspuns eu amuzată. Când stau pe scaun fusta devine ca un șort! am râs eu provocator.

– Tu îmi amintești de o tânără pe care am văzut-o în metrou. Știi! Locul meu preferat pentru „studii antropologice“. Era blondă, înaltă, îmbrăcată cu o bluză mult decoltată și cu un șort care îi lăsa picioarele dezgolite. Dădea senzația că era doar în chiloși... Bărbații care intrau în vagon erau atât de surprinși de prezența ei, încât, ca niște fluturi atrași de o lumânare, rămăneau în intervalul din fața ei. Ochii o priveau pe furiș, alții se uitau la ea cu ochii holbați. Scena era demențială! Ea, candidă și nevinovată, se făcea că nu observă nimic din ce se petrecea în jurul ei. Mai mult... își balansa un picior încălțat cu o sanda din piele fină din care se conturau degetele și glezna subțire. Doar această imagine și ar fi putut să scoată din minți pe cineva! În plus... prin mișcarea legănată a piciorului parcă ar fi spus: „Veniți, dragii mei! veniți! Sunt în rut și vă aștept pe toți!“

– Ei! Exagerezi! am zis eu, vrând să-l contrazic în glumă.

– Sigur că exagerez! Ca de obicei... Recunosc că era o căldură insuportabilă. Și eu aș fi preferat să umblu în șort... Dar tu ce faci în vacanță? și am remarcat din nou rapiditatea cu care trecea de la un subiect la altul.

– Nu mi-am făcut nici un program...

– Vrei să mergem la Carqueiranne? Un sat mic și liniștit care se află între Toulon și Hyeres. Am un prieten care mă invită în fiecare an. Este scriitor și mare amator de jazz. Are o vilă superbă cu un parc și terase ce coboară până pe malul mării. O să facem dragoste peste tot... în grădină, pe plajă, în „Turnul cu bufnițe“...

– Chiar adevărat?! Un „Turn cu bufnițe“?! am sărit eu încântată de descrierea făcută și imaginându-mi un „turn înalt din piatră și cu bufnițe în semiobscuritate“.

A aplecat din cap, ca și cum răspunsul lui ar fi fost inutil, apoi a zâmbit și cu mișcări încete mi-a scos bluza, fusta și chiloșii. Am rămas goală în fața lui. S-a ridicat puțin și a început să mă privească trecându-și vârfulurile degetelor de-a lungul gâtului, a sânilor, a torsului și a coapselor... evita să-mi atingă sexul. Se uita la mine cu o atenție uimită și admirativă până la adorație. Iar eu mă uitam la ochii lui albaștri care aveau o expresie blândă și transpusă. Nimic posesiv sau rapace. Chipul lui era iluminat de o bucurie fără margini: liniștea miracolului împlinit; consternarea pe care o trăiești când vezi și atingi „frumosul mai întâi visat și apoi întrupat“. Și eu eram fericită că pot să „aud și să înțeleg“ tot ce îmi comunica fără cuvânt sau șoaptă...

– Ce frumoasă ești Céline! l-am auzit eu abia rostind. Linii, proporții, mușchi, piele... în



special pielea catifelată și culoarea... parcă soarele ar fi strălucit deasupra ta numai atât cât să-ți acopere trupul cu o foaie subțire de aur cu care sunt făcute icoanele... Strălucești în obscuritatea încăperii! Și și-a lăsat capul spre mine ca într-o plecăciune pe care credincioșii o fac în biserică, fără să mă sărute, doar trecându-și fruntea și obrajii peste sâni, tors și coapse...

Îi simțeam părul bogat – ciufulit ca întotdeauna – și barba aspră, bărbătească... Am închis ochii fermecată de atingerea lui fără atingere: o eșarfă vie care trecea deasupra trupului meu, o umbră densă, aripa unei păsări, o șoaptă caldă... Într-un târziu s-a lungit lângă mine și i-am simțit trupul gol, cald, mușchii brațelor încordați și sexul lipit de coapsele mele...

Știa că-mi place să mă pătrundă de la început, pentru că „epilogul“ – cum spunea el – era pentru mine mai important decât „prologul“ și de a aceea când mi-a desfăcut pulpele și am simțit cum intră în mine, am auzit un strigăt urmat de câteva cuvinte care nu erau ale mele:

– Dacă ai ști! Dacă ai ști ce simt atunci când ești în mine! Dacă ai putea să-ți imaginezi! Dacă ai reuși să trăiești... tot ce trăiesc eu! Femeia ta!...

– **Ma femme! Ma femme!** a repetat el în șoaptă.

Și bucuria noastră a crescut până când a ajuns la „tipătul comun“ în care el mă simțea umedă și caldă, iar eu îl simțeam cum îmi trimitea cu putere sămânța lui...

Clipe de oboseală, liniște, abandon și plutire, până când a început... „epilogul“, adică îmi mângâia și îmi săruta clitorisul...

Am juisat de mai multe ori uitând de mine, de el, cuprinsă de un extaz din care mă trezeam doar când azeam niște gemete care mi se păreau străine. M-a pătruns din nou și trupul a început să mi se miște și să vibreze în mișcările sacadate ale unei transe divine în care degetele și buzele lui mă ispiteau mereu...

După o îndelungată absență, am revenit în brațele lui: epuizată, transpirată, cu buzele uscate și cu părul lipit de frunte.

Îmi era sete...

Am rămas cu ochii deschiși pentru a mă bucura de această clipă. Îi ascultam respirația calmă, credeam că a adormit, dar după mult timp l-am auzit rostind în șoaptă:

– Céline! **Tu es la fête de ma vie**. Cu tine nu-mi mai este frică de moarte! Auzi ce idioțenie îmi trece prin minte! Eu... mă simt acum nemuritor! și s-a întors spre mine, a zâmbit și m-a sărutat îndelung...

Fragmente din romanul
cu același titlu

AVATARURILE FEMINITĂȚII ÎN ROMANUL LITERATURII

de ȘTEFAN ION GHILIMESCU

Carta pe care tocmai am terminat-o de citit și mă pregătesc să o utilizez în scopul interpretării (*Distanța dintre un bărbat îmbrăcat și o femeie așa cum e!*), Ed. Marineasa, 1996) îmi pare scrisă, pentru a mă exprima pe înțelesul tuturor, de un sangvinar închis într-un glob de cristal, dintre acelea prin care, uitându-te de aproape, ai senzația că îți se rostogolește capul pe desenul din covor, mai abitur ca o minge. Cuvinte, semne de punctuație, fragmente de jurnal, jocul, „povestiri” baroce, menite să descurajeze romanesc orice încercare de diferențiere (Derrida) a stărilor umorale de contingentă și realul net de scoriile textului fragmentat, aceasta este „Distanța...”. Diferența la zi, șifonată androgin, între cele două principii binecunoscute.

Autoarea, poetă la debut și prin succesive contaminări toxice cu textele congenerilor optzeciști, zic eu, mă ia prin surprindere, pozând așa cum e (femeie) într-o oglindă purtată de un narator superfluu de-a lungul liniilor de forță ale câmpului unui eu magnetic ce s-ar dori, una peste alta, și personaj. „Distanța...”, astfel, e urmă pe hârția strigătului singurătății orgolioase ce nu admite nici o cauzalitate între a fi și a exista, în afara metehnei scrisului (scrisorii). A fi, dară, pentru Rodica Draghinescu înseamnă a scrie totul despre lacrimi, căldură, vitrine, mizerii intime, întrebări, injecții, ciorne, gânduri, cicatrici, plăceri, nasturi, slujbă, minciuni, mustăți, ceasuri, mașini, substituiți, kilometri, lipsa de sens, nictalopie, moașă, bideu, cojoace, Adam, untură, bîrfă, da, meditații, autoerotism, MM, SDV, nr. 1, noroi, instincte, robinete, confesiune, robotizare, mătură, yoga, febră, telefon, tavan, Tuțy, Alin, Stendhal, Blanchot, Valéry, fard, 33, bubuituri, dicționar, hormoni, Robinson, valiză, ciorne, Moșu, iubire, pretexte, vid, sfoară, rimel, societate, grâu încolțit, numărul 7 la pitagoreici, „și jumătate de punct pe margine”. Rezultatul, strict predicativ, este o *crisoare* de adio la amici, la iluzii, la carieră... Punct și de la capăt! Un text post-industrial difuzat „în afara legilor de funcționare ale existenței”. Un teritoriu de vrajă caligrafică (atenție la Legea Drepturilor de Autor!), conceput după simple construcții mentale, suprimate în timp, din pricina eului livresc; un experiment încercând să exorcizeze cu telefonul îngropat în pernă spaima de viață și spaima de moarte: teama de neant.

În „vecinătatea” voalată a jurnalelor românești bănățene, cu uici și moșoni, însă fără rigoarea constructivă scorțoasă a maeștrilor „romanului burg(ghez)”, *Distanța...* este expresia epicizată a diferenței specifice a principiului feminin prin terțul dublului în oglindă. *Distanța...*, crede Mircea Mihăieș, pune în cauză, cu mari zgomote retorice, în subtile travestiuri și în sinuoase caligrame, *paradigma* feminității retractile din poezii, devenită subiect de recuperare provocatoare în roman, prin instituirea regulii transparenței totale. Subtilul eseist ar putea avea, firește,

dreptate, admitând în literă adevărul câmpurilor de inferență ale multelor „personaje” ce-și schimbă frecvent identitatea cu *autorul* în roman. Altfel, domnia-sa pare a exclude orice mitologie literară, ori inițiativa textului, precum și specularitatea jocurilor cu mai multe strategii ale romanului-jurnal. Or, Rodica Draghinescu, care nu ignoră că, atâta vreme cât va exista literatura, va exista și o mitologie a ei (Lucian Raicu), acoperă cu cearceafuri în textul său destule oglinzi ale morții, cohorte de „înecați” în lichidul vieții literare (se va citi cu profit în acest sens *Prefața* la carte semnată de Dan Silviu Boerescu), trăind cu voluptate *romanul literaturii*. „Chestia cu autoerotismul, tranșează ea în finalul cărții disputa cu un partener de dialog, somat să dea un verdict asupra densității textului ce trebuie să ia drumul tiparniței, e chestia cu dușul...” (!).

Fără curtoazia domnului Mihăieș, aș spune că în „Distanța...” Rodica Draghinescu – așa cum e – se întâlnește, suferind în demnitate, cu marii absurzi neconcordanți propriului principiu masculin, cu toți iubitorii de umanoare fără de Dumnezeu, cu nebunii disperărilor ultime, scriitori care nu mai știu să facă distincția în propria-le creație între autor și om, încercând să convingă că Dumnezeu a murit, ori că, în lupta

dintre Creator și Diavol, a învins diavolul, care, însă, în marea lui mărinimie, nu a dezvăluit decât unora dintre noi adevărul cutremurător. Lui Nietzsche, lui Mario Vargas Llosa, nu însă și lui George Sand!

Sinceritatea *devoalatului* om-autor-personaj (R.D.) conservă o tensiune demențială în ordinea lui *a fi așa cum e* în realitate, și un teribil efort de punere în ramă, într-un proces sui generis de estetizare a vieții interioare, a *acelui ceva din el însuși*, care, după Proust, constituie singura materie a artei. Cartea e de aceea ruptă, de-a dreptul atomizată epic, volițional literale trebuind să meargă pentru a putea spune autoarea că merg. Dincolo de *crisoare* și metatextul criticului materia cărții se face din ambitusul unei feminități erotizante, revoltat, cât începe, de condiția dublului scindat și a terțului expectator masculin. Cartea pare că strigă speciei bărbatului travestit în veșmintele socialității de conjunctură că femeia care l-a născut nu-i poate ierta „trădările”, pentru simplul motiv că – așa cum este – continuă să-și fie amantă, mamă, și konsologie monadică. Problema *Distanței...* pare să fie găsirea metodei prin care să derobezi un bărbat ca să-l faci să înțeleagă că la început a fost femeia, „femeia anterioară multiplei varietăți a femeilor următoare” (Evola). În fapt, care dintre noi s-ar putea lăuda că a înțeles firea schimbătoare a femeii? Eul ei fundamental... Tot ce s-a spus și s-a scris la acest capitol e literatură. De la șoaptă, gest, confesiune și până la disperare. Singurătate, numele tău este femeie, l-am putea invoca pe Will, atoteiertătorul...

Ambiția - scrisului doamnei Rodica Draghinescu, scris care se mărturisește astfel, pe măsură ce se scrie, cu fiecare infarct al silabei, ține de superbia „secretului” oricărei zămisliri miraculoase prin atingere cu lumina duhului. *Distanța dintre un bărbat îmbrăcat și o femeie așa cum e* deschide o breșă în romanul literaturii segregacioniste și de tranziție de la noi romanului emancipării femeii „post-industriale”. Asta ne face să credem, pe urmele lui Evola, citat și mai înainte, că epoca actuală e atinsă de o pandemie al cărei corespondent natural este ginococrația, preeminența tacită a tot ce, în mod direct sau indirect, e condiționat de elementul feminin.

OGLINDA CU SUPERLATIVE

Impărăteasa cea rea întreba oglinda fermecată cine este cea mai frumoasă femeie din țară. N-o interesa decât locul întâi în top. Dacă Albă ca Zăpada ar fi fost a doua, povestea piticilor nu s-ar mai fi povestit. Așa însă, oglinda fiind programată să nu mintă, o supăra zilnic pe crăiasă.

E grozav să fii „cel mai”. Și oamenii sunt atrași numai de creațiile semenilor lor care sunt „cele mai”. Vezi și anecdota cu piticul sovietic care avea 1, 99 m fiind cel mai înalt pitic din lume.

Am văzut casete cu „Best of Bach” și „The very best of Mozart”. Omul contemporan nu-și pierde timpul. Ascultă direct creațiile de top. Neapărat un teatru ar trebui să facă o stagiune specială cu cele mai bune creații ale lui Shakespeare, că doar n-o să stea spectatorii să vadă chiar tot ce-a scris tipul ăsta care era și al naibii de prolific.

Sindromul „bestomaniei” e vechi. Țineți minte colecția „Cele mai frumoase poezii”? Deunăzi am văzut însă o chestie care le bate pe toate. O carte intitulată „Cele mai frumoase rugăciuni”. N-am prea luat seama la conținut și la editură. Singur titlul și tot m-a șocat destul.

Deci, iubiți credincioși, dacă vreți să aveți succes la Cel de Sus, utilizați numai rugăciuni dintre cele mai frumoase. Doar ele conțin aditivi și înălbesc sufletul nostru păcătos și-l

spală fără pete, așa cum o rugăciune obișnuită nu poate s-o facă.

Îmi pare rău acum că n-am răsfoit mai mult cartea să văd dacă, de pildă, „*Tatăl Nostru*” figurează în antologie sau dacă nu cumva ea face parte dintre acele rugăciuni care nu sunt „cele mai”. Dar „*Înger, îngerășul meu*”?

Mă aștept oricum ca în curând să se editeze un volumaș „*Best of Ioan*” ca prim volum al unei colecții care va mai cuprinde „*Best of*” Luca, Matei și Marcu! Sau o „*Highlights from Viețile Sfinților*”. Iată un titlu care i-ar fi plăcut regretatului Cristian Popescu.

Evident, un contemporan în criză de timp n-are vreme să citească *Scriptura* sau *Coranul* integral, ci ia numai frișca, iar preoții vor trebui slătuiți să liturgisească (unii o și fac) numai în sistem „*best of*” sau „*Eurogol*”.

Oricum, volumul cu „*Cele mai frumoase rugăciuni*”, rămâne pentru mine poanta anului și semnalez cazul marelui convertit Alexandru Horia pentru a scrie el un resemnat pamflet christic. Lasă, dragă Alex, rockerii satanici, că sunt băieți buni, și trage-le ăstora cu antologia un foc ce n-a văzut Sodoma.

Horia Gârbea

POEZIILE POETULUI, POEZIILE POEZIILOR ȘI DRAGA-SAXIFRAGA

de MARIAN DRĂGHICI

Cine-l cunoaște pe poetul Theodor George Calcan? Câțiva poeți de la Neamț, plus Nichita Danilov, Desigur, și Lucian Iliu. Dar poezia lui Theodor George Calcan, o cunoaște, cine a citit-o? Câțiva poeți tineri. Danilov, Vasiliu. Prieten la toartă/camă în prima tinerețe cu poetul Calcan (n. 1950, Neamț), cine o fi fost, domnilor? Doar draga-saxifraga – nici poezii Neamțului, nici Danilov, nici Vasiliu. Atât de singur era Calcan, în junete a lui, că nu umbla decât cu Draga-saxifraga... Iar Draga-saxifraga eram eu, Viorica Onescu, viitoarea mea nemuritoare soție, titlul de biblioteconomic din București, cum îi zice Calcanului să-i spună futelei incubajii de poetari din Pajura anilor '72-'74, Nicolae Irtu, celebrul de-acum, bibliofil/istoric literar, tul amenității contrariate (același Vasiliu), mul de la Târgu-Neamț la Piatra, ba pe jos, ba autobuzul, în vara lui '73, somnul nostru diurn, baldian, în căpițele proaspăt cosite pe dealuri, narginea drumului, așteptând harabaua lui moș hifor Coțariul, „ocaziile”, „le occasioni”, Monș, Lorca, „verde cât de drag mi-ești verde...”

Și încă, dacă e să fim nostalgici: fantasmatica de vară practică la biblioteca județeană, icata doamnă Muscan, mătușa poetului, gazda stră de lunca până sâmbăta, când, iar pe cai!, îndrăgă cu moș Nichifor la Ozana cea limpede și mos curgătoare, dar nu cine știe ce, că tot mai verosimil unduitoare se înălțase domnișoara stina, sora lui Georg Trakl Calcan ruptă, cum se ne, cu păr cu tot, din soare. Mielușeana famii. Poetul fiind, bineînțeles, oia neagră, țapulășitor al blestematului său talent mare cât casa, grădina cu tot, de pe Cuza Vodă 230. Și ce casă se părea că au Calcanii, în Târg, pe Cuza Vodă 0! Dar destul, cititorule, cu Draga-saxifraga...

Într-un spațiu neconsacrat comentariului unei poezii, chiar excepționale – și *Confesiuni despre Neamț*, volumul lui Th. G. Calcan (ed. *Panteon*, '96) este o astfel de carte – voi masca ublicitatea pentru dragul poet nemțean printr-o erdeca eseistică. Astfel, două obsesii cultural-istorice mă vizitează în ultimul timp: 1) decăderea poeziei în interesul public și 2) resurrecția olentă, în același „interes”, a nonfiecțiunii. Legătura între aceste „brațe” ale corpului erar/cultural postdecembrist este, cred, evidentă. Are parte din publicul cititor de poezie a migrat și-păș, în ultimii ani, către palierul 2, al nonfiecțiunii. Trădare explicabilă, între altele, prin rta de seducție a documentarului – soi de hrană virtuală ce lipsise aproape cu desăvârșire din dantarele „culturii socialiste”. Dar, din păcate, este dilatarea discursului liricilor publicați după '90 este recum de vină. Cu două-trei excepții, voci noi, marcabile, în peisajul poeziei n-au prea apărut. Și încă au apărut, „gratie” unei difuzări inexistente au ajuns la urechile cititorului. Cei „vechi” sură, în acest interval, o prestație publică eficientă tot din aceeași cauză. Mai mult: câțiva, convertiți brusc la înverzita față a capitalului (v. *ilema* nr. 182, despre *Starea poeziei*), divorțară realist de o meserie vătămătoare și la ficat, și la unghie. Aparițiile, puține, de la *Vitruviu*, editura gretatului Mircea Ciobanu, de-abia dau măsura unei juste politici de carte poeticească, în stare a valiza, în profilul specific, desigur, cu *Humanitas*. Lecarea scriitorului-editor lasă în urmă un, vorba poetului, gol istoric. Nimic nu poate aprecia cum r fi arătat biblioteca de poezie românească peste n deceniu, dacă M. Ciobanu s-ar mai fi aflat în iață.

Pe acest teren al semi-profesionalismului editorial, ivirea culegerilor de versuri în stil generație pontance, poate fi lesne asimilată, și cu destulă

îndreptățire, unui simptom de „subdezvoltare culturală” (Dan Petrescu). „Pălăria” auto-critică, self-controlul poetic, protejează în puține cazuri vocea/emisia lirică ne-pre-făcută, autentică. Invers, s-a ajuns (lucru tot grav antipoetic, dar destul de tolerat) ca virtuțile teoretizante la nivelul discursului să înlocuiască prin exces, în laboratorul umora, talentul. Cei trei-patru critici de poezie nu mai prididese să descurce babilonia noilor năimiri. Igiene sezoanelor editoriale ține de domeniul trecutului. Ia să privim (suntem în toiul vacanței estivale, nu?) câte titluri proaspete se (z)bat ca peștii pe uscat (scuzați rima involuntară), pe spațiul dedicat cronicilor literare! Nu-i de mirare, deci, că o carte de poezie, între atâtea, va trece neobservată, necomentată, nepremiată. Chiar și un brav defrișător (citește violator) al normei, de luciferică apelență, dotat cu o deja/între altele/ erectilă trenă hermeneutică, cu pești și stele, cu patul/pătuțul printre ele – l-am numit pe Dan-Silviu Boerescu –

stop cadru

SMULGEREA MĂȘTILOR

de ADRIAN DINU RACHIERU

În noua și promițătoarea serie ICONAR, „moșită” de activul rădăuțean Mihai Pânzaru (printre altele, inițiatorul Editurii RO BASARABIA – BUCOVINA PRESS și, desigur, al Institutului Internațional Privat de Studii și Cercetări Științifice privind Bucovina și Basarabia care o girează) debutează Mălina Anițoaci. N-am putea spune că volumul în discuție a trecut neobservat. Diluviul editorial, întreținut în cazul unor condeieri agresive de o veritabilă **boală a autorlăcului** și difuzarea haotică împiedică însă o recepție normală, încât **Serpii surăd și mușcă** n-a beneficiat, cel puțin până acum, de un interes special (măcar în zonă) și, cinstit vorbind, e imposibilă o avalanșă a comentariilor de-acum încolo. Așa fiind, autoarea are motive să se considere, cu o simpatie și nevinovată cochetărie „marginalizată”; mai ales că volumul cu pricina, ușor încropit aducând texte confesive, impregnate de lirism, vădind consecvență în manevrarea rețetei (pliată – fără docilități de conjunctură – unor impulsuri temperamentale) nu este chiar unul oarecare. Cudățenia e că Mălina Anițoaci, o gazetăriță incisivă, mobilă, un condei „rebel”, veștejind – cât se poate – spiritul conformist propune prin acest fals Jurnal un buchet de miniproze, în care lirismul infuzat servește verbul acid și în care haina ficțiunii vrea să facă transparent **Adevărul**. Ea scrie nervos, n-are răbdare și nici disciplină epică. Rafalele sale verbale au o unică țintă: **suferința**. O durere reverberând stins, purtând spre noi amintiri vulnerate (precum în ciclul **Crizanteme pentru tata**) crește freudian din cutele textului. Dar, repet, Mălina Anițoaci **personalizează** discursul, pornirile „donquijotești”, inocența răzvrătită divulgând ipocriea din jur sfârșește prin a propune un hibrid epic. Autoarea nu acceptă calapodul.

repercează vitezist în Calcan un poet matur, și-atât. Atât? Bine, dar...

Confesiuni despre Neamț este, îmi place s-o spun, un fruct otrăvit ale cărui voluptăți nu se livrează, până la proba contrarie, decât purtătorilor de **cojones** critice tari (ceea ce D.-S. B. pare a deține, dacă ne luăm după *madam Ovary & comp.*). Fatalmente, poezia rămâne saxifraga inițiaților, a nebunilor și a copiilor. Iar inițiați în poezie sunt cam câți (?) specialiști în saxifragă.

Bref, văd în destinul public al unui volum cum este *Confesiuni despre Neamț* un „ce” extrem de neliniștitor, simptomatic pentru soarta poeziei contemporane. O carte de valoare similară, din domeniul **celălalt**, nonfiecțional (eseu, jurnal, Patapievici, Pleșu etc.) ar fi agitat deja hormonii comentatorilor-confrați până la explozia în lanț, a orgasmului revelator, în căpățâna publică. Cartea de poezie e menită din scutece neantizării?! Poeții, între ei, despre ei, când nu se devoră în lipsă, practică sinuțigaș, rumați de invidie, conspirația lăcerii/constipația comunicării. Orice explicație a acestei stări de lucruri, mi se pare superfluă, ba chiar suspectă de resemnare & complicitate la un mod de existență pe care-l găsește prea meschin ca să nu fie degenerat, decăzut din firesc. Logica viului ne spune că astfel speciile dispar. Refuz să tac, complice la „moartea lentă a poeziei” prin conspirație/constipație. Protestez, chiar scriind acest articol de pură gratuitate... Straniu, protestul unui „pohet” împotriva „minorității” sale!

Măcar de-aș avea trompeta și geniul „destabilizator”, șampanizant, ale unui Paul Daian! Dar eu, cu **saxifraga**... Vă paște, iubiți cititori, un comentariu adecvat, prin „sintetizarea profund esoterică a entuziasmului”, la Theodor George Calcan și poezia sa.

Fiindcă se vrea „un personaj negativ” (cum ne și avertizează) ea poartă războiul cu jocul duplicitar și rafinementul găunos, și curios, „reportaje” sale lirice (cum sunt tabletele rădăuțene din **Mai crudă ca meretele**) transferă în pagină întâmplări reale, prelucrându-le până la suprimarea legăturilor cu **evenimentul**, minor, de regulă. Va scrie cândva roman? Greu de crezut. Prozațoarei, bănuiesc nu-i priește **genul tărăgănat**. În consecință, își mitraliază cititorii cu amintiri chinuite, se instalează „în iluzia clar-obscurului” și scrie precipitat, febril, cu sufletul la gură. Vrea să se mărturisească denunțând meschinăria și rapacitatea și încercând, luncând printre gânduri, să dea o formă durerii. Din această „broderie de spaimă” și „sentimente carbonizate”, înțelege că la rădăcina tuturor seismelor stă **dragostea; dacă n-ar fi existat dragostea**, cugetă aforistic protagonistă (aceiași în toate textele), n-ar fi existat **nici durere** (vezi **Prea târziu pentru moarte**).

Pornită „pe urmele adevărului”, într-o cruciadă sortită pierzanici, Mălina Anițoaci convinge ca prozațoare. Ea speră să-și conserve nebunescă „putere de a spune”, lepădând „botnița metaforelor”. Cu o patetică (și inutilă) **Rugăciune a Iconarilor**, culeasă pe ultima copertă, ea intră în cursă cu acest volum (subțire și dens); dacă va rămăși războaiele locale și va accede la alte mize, Mălina Anițoaci se va impune dincolo de clasamentele bucovinene. Ea, reprezentând **noul val feminin** al acestui spațiu (alături de poeta Carmen Veronica Steiciuc sau, în critică, de Rodica Mureșan) este mai mult decât o speranță.

* Mălina Anițoaci: **Serpii surăd și mușcă**, Ed. RO BASARABIA BUCOVINA PRESS Rădăuți, 1996.

SEMNICATIILE MĂȘTII LA MATEIU CARAGIALE

de IULIAN BOLDEA

superlativă, întreg cultul lui Mateiu Caragiale pentru valorile artistice, pentru expresivitatea iradiantă a formei plastice care girează, sub specia esteticului, convulsiile trăitului. Prins în rețeaua referințelor plastice, cu contururile existențiale fixate de cadrele tensiunii simbolice artistice, Aubrey de Vere este o expresie, împinsă la limită, a „autocratismului estetic” de care vorbește, cu îndreptățire, Mircea Muthu.

O altă observație poate viza însă statutul ontic și caracterologic al celor trei Crai. Am putut remarca despre Crai că lipsa lor de rigoare caracterologică, de „grosime” existențială ne îndeamnă să îi privim nu ca pe niște actanți, personaje cu o funcție precisă în curgerea narațiunii, ci mai degrabă ca pe niște metafore ce traduce intențiile estetice ale scriitorului sau ca pe niște „măști” ce acoperă diverse zone ale sufletului matein. Pe de altă parte însă, imaginile simbolice ale Crailor pot fi cu mult folos privite și din unghiul asemănării lor cu produsele artei bizantine, cu iconologia răsăriteană căci, în figurarea acestor personaje, o pondere vădită o are stilizarea ca procedeu plastic, marcarea prin halou schematicizant a figurilor simplificade dar intens evocatoare în același timp ale Crailor. Figurile Crailor, s-a observat încă de la început, oscilează între reprezentare, inițiativă referențială și evocare sanctificatoare, între tușa realistă, aplicată cu precizie și mirajul reveriei beatificatoare; ele au o dublă existență: aceea din prezentul evocării și cea din trecutul evocat (căci există, oricât ar apărea de paradoxal, o semnificativă distanță între cele două instanțe temporale ale Textului). După cum remarca Mircea Muthu, „Craii se structurează pe ezitarea între întemeierea existenței umane ca operă de artă și invers, ca ficțiune «pogorâtă» în fluxul unui veac fără glorie”; tocmai de aceea, simbolismul personajelor ia naștere din dubla strategie a „obiectivității” și idealizării pe care o pune în joc autorul. Craii imaginați de Mateiu Caragiale au aspectul unor imagini în oglindă, cu întreaga conformație verosimilă până la cel mai infim detaliu dar ireală, lipsită de substanță, de consistență ontică.

De aceea s-a și observat caracterul de „vedenie” al personajelor, „exacte și în același timp înșelătoare”, statutul lor cvasiironic, de ființe jumătate reale – jumătate simulacre – situate între veridicitatea reprezentării și hietarismul evocării. O idee foarte precisă despre această conformație duală a Crailor ne-o poate oferi caracterizarea lui Pașadia din Craii de Curtea-Veche (care aduce, într-un fel, în mod paradoxal, cu portretul pe care Caragiale-tatăl i-l face lui Eminescu în articolul În Nirvana): „Pașadia era un luceafăr. Un joc al întâmplării îl înzestrăse cu una din alcătuirile cele mai desăvârșite ce poate avea creierul omenesc. Am cunoscut de aproape o bună parte din aceia ce sunt socotiți ca faime ale țării; la foarte puțini însă dintr-înșii am văzut laolaltă și așa minunat cumpănite atâtea înalte însușiri ca la acest nedreptățit ce, de voie, din viață, se hărăzise singur uitării. Și nu știu un al doilea care să fi stărnit împotriva-i atâtea orbe dușmăanii. Auzisem că aceasta și-o datoră în parte înfățișării. Ce frumos cap avea totuși! Într-însul ațipea ceva neliniștitor, atâtea patimă înflăcărată, atâtea trufie aprigă și haină învrăjbite

sine, cu egală vigoare patima frumosului dar și plăcerile lumești, plăceri care se transformă în cazul lui dar și în acela al lui Pașadia într-un ritual oficial cu gesturi ceremoniale și rafinate. Însăși abjecția, prizată cu o oculă abstragere în substanța artei, își pierde caracterul impur, vulgar, surdinizându-și „concretitudinea” malefică, lucru remarcat și de Liviu Petrescu, care observă, în mod justificat, că funcția soteriologică e încredințată în opera lui Mateiu Caragiale, „puterilor artei și ale frumosului, de a transpune lumea în imagine, singura șansă pe care ea ar avea-o, de a fi răscumpărată (...) Arta este asimilată, astfel, de Narrator, unui ritual al ablațiunii, lumea nu se mântuie decât printr-o convertire a ei în imagine”¹.

Pașadia, Pantazi, Povestitorul sunt astfel metafore, figuri caracterologice și simbolice ale artei compensatorii dar, pe de altă parte, ele reprezintă tot atât de bine o suită de roluri sau măști ale autorului, ipostaze diferite în care se distribuie, fără să se împartă, sensibilitatea ambiguă a lui Mateiu. Masca preia astfel și funcția de a intermedia o întruchipare sau alta în plan textual a autorului, fără să-și piardă, însă, calitatea de semn al excepției, de marcă a ostentației aristocratice desenată în filigran oniric și estetizant.²

Impulsul abstractizant al viziunilor lui Mateiu Caragiale e trădat însă și de preferința acestuia pentru formele artisticului (pictural, mai ales), ca și de predilecția, în poeziile din Pajere pentru forma canonică, rigidă a sonetului. S-a putut observa, în această privință, o veritabilă „conurență a penelului cu condeul”³, atât la nivel microtextual, prin prezența unor imagini de o intensă picturalitate și putere evocatoare (materializate în frecvența epitetelor și comparațiilor și, în genere, a figurilor descrierii), cât și la nivelul macrotextului, prin integrarea unor personaje, figuri simbolice, într-un context artistic, într-un cadru estetizant. Cel mai elocvent exemplu în această privință ni-l oferă Aubrey de Vere din nuvela Remember, personaj care închipuie mai degrabă un postulat al artei, aderând într-atât la spațiul esteticului încât pare eliberat de orice „pondere” terestră.

Consistența acestui personaj se conturează tocmai dintr-o astfel de evaluare a sa din perspectiva esteticului, „reprezentativitatea” sa fiind una dată de referințele plastice. Statutul ființei lui Aubrey de Vere ține mai mult de sfera esteticului decât de aceea a ontologicului: „Cât de confundat eram în contemplarea cadrelor, nu treceam cu vederea nici pe oaspeți, interesanți uneori, așa că printre ei băgasem de seamă că se afla nelipsit un tânăr care, acolo mai ales, ar fi atras privirile oricui, căci despre el s-ar fi putut cu drept zice că-l desprinsese de pe o pânză veche o vrajă. Poate fi plăcere mai rară pentru cei ce s-au împărțășit cu evlavie întru taina trecutului decât să întâlnească în carne și oase o icoană din veacuri apuse? Cu doi ani înainte văzusem în sala franțuzească a muzeului o coconită care copia după Mignard pe Maria Mancini și avea o așa izbitoră asemănare cu modelul încât ai fi crezut că, privindu-se în oglindă, își zugrăvește, împodobindu-l, propriul ei chip. Tot astfel semăna tânărul cu unii din acei lorzi, ale căror priviri, mâini și surâsuri Van Dyck și, după el, Van der Faes le-au hărăzit nemuririi” (Remember).

Poate fi găsit, în acest fragment, într-o formă



Viața și opera lui Mateiu I. Caragiale sunt elemente care au aspectul unor vase comunicante: una împlinește, în perimetrul imaginarului, apelând la tectonica visului și a expresiei estetizante, ceea ce este eșec ori neîmplinire în cealaltă. Structura ontică a lui Mateiu Caragiale se echilibrează, astfel, într-o măsură însemnată, prin apelul la imaginar, la această zonă compensatorie a spiritului ce poate echivala eșecul biologic, transformându-l într-o relevanță imaginativă, în miraj al ficțiunii. Tocmai acesta este regimul metaforei în opera lui Mateiu Caragiale. Metafora, tindem să subliniem, își depășește sfera consacării ei obișnuite, statutul de figură de stil, transformându-se într-o figură actanțială, ce participă la fluența discursului epic, distribuindu-și energiile semantice înspre structurarea textului narativ. În acest sens, ce altceva sunt personajele Crailor... sau ale nuvelei Remember, atât de lipsite de contur ontic, de consistență anecdotică sau de expresivitate comportamentală decât simple (simple, oare?) metafore, embleme ale unei stări existențiale pe care ni le propune scriitorul?

Vocația abstractizantă a lui Mateiu Caragiale se transpune și în cunoscuta sa pasiune pentru heraldică, ca și pentru figurarea unei etici aristocratice. „Fumurile” aristocratice ale lui Mateiu se găsesc, abia travestite, în cercetarea heraldică. Blazonul este, fără nici un dubiu, o figură abstractizantă, și ermetică, ce încifrează și destăinuie aluziv dar care, de asemenea, exorcizează prin exercițiul estetic răul ontologic, ocaritatea lumii, ca și arta, a cărei reprezentare imboldic este. Morga aristocratică pe care și-o asumă, cu luciditate a renunțării dar și cu superbă iluzionare a falsei ipostazieri Mateiu Caragiale nu e fără legătură cu un anume bovarism de care l-am putea bănuși pe scriitorul care caută să-și stilizeze compensativ biografia prin modalitățile artei, care încearcă să escamoteze propriile tribulații afective sub masca reveriei, a falsei confesiuni, a exacerbării abstractizante a iluziei. Abstras în figura simbolică a unei metafore – aceea a Narratorului pendulând între răul ontologic și arta mântuitoare – înșirându-și parcă devenirea în epura ritualică a unui blazon, autorul este, în ciuda „frigidității” sale existențiale, în pofida haloului bovaric ce-l consumă, o emblemă a Artistului care își dilată în mod premeditat și elocvent imaginația, sustrăgându-se presiunii realului și mântuindu-se de răul existențial.

O altă emblemă a artei este, însă, deopotrivă, Pantazi „grec și nobil, mediteranean”, visător, „fermecător de trist, cu purtări aristocratice”, „pătimaș după frumos”, un ins care întrunește în

lestăinuiau în trăsăturile feței sale veștede, în a sassistă a buzelor, în puterea nărilor, în a privire tulbure între pleoapele grele. Iar din spunea, cu un glas târăgănat și surd, se prindea, cu amărăciune, o adâncă silă.“ **răii de Curtea-Veche**).

„Lucafăr“, „patimă înfrântă“, „trufie igă“, „haină învrăjbită“ – iată că din jocul asta retoric între substantiv și epitet se irturează portretul hieratic al lui Pașadia, ter-ego“ al autorului, personaj și vedenie, ant și metaforă textuală, figură reprezentativă ntru vocația abstractizării ce spuneam că e iblematică pentru creația lui Mateiu Caragiale.

Tot atât de semnificativă, ca opțiune etetică, este predilecția pentru formula netului în ciclul de poezii **Pajere**. Însuși titlul estui ciclului poetic trimite, print-unul din mantismele sale, la heraldică, disciplină care, n văzut deja, juca un rol compensativ în istența lui Mateiu, încifrându-i în însemne azonarde un întreg regim al sensibilității bazat : iluzie bovarică, frustrare și nostalgie hibitoare. Un rol similar, de compensație și avestire în imaginar a banalului existențial, de ediere între concretitudinea existențială și mbolica transcendentalității îl joacă poeziile n Pajere, cele mai multe sonete, poezii în care atorul se abstrage complet din prezent, itizând și transformându-și energiile ansfiguratoare în trecutul istoric.

Putem considera ipostaza lirică o altă mască, n alt travesti compensator al scriitorului care ăuta în elevația metaforică o contraponderare a rustrărilor generate de viețuirea în prezentul nund și ignobil. Însă nu doar cadrul acestei oezii, riguros și convențional, nu doar structura ixă a imaginilor poetice ne trimit la elementul bstractizant al creației lirice a lui Mateiu Caragiale, ci și conținutul poeziilor, ersonificând figuri heraldice ale istoriei tragice i poporului român, aduce sugestia stilizării bstractizante.

Poezii mai ales descriptive ce „excelează în ortretistică“ (Th. Vărgolici), sonetele din Pajere sunt reprezentative prin arta evocării, asiunea reconstituirii unor detalii semnificative, dar și prin plasticitatea deosebită a imaginilor poetice. După Șerban Cioculescu, Mateiu Caragiale „nu a fost un mare artist al versului, dar conceperea Pajerelor i-a servit ca o ucenicie serioasă, pregătindu-l pentru realizarea măreței viziuni plastice din **Craii de Curtea-Veche**“⁵. În același spirit, Al. George consideră că Pajerele ar fi „un fel de preistorie nedesăvârșită și sentimentală a personajului mateiu.“⁶

În mod paradoxal oarecum (pentru pasiunea livrescă a lui Mateiu Caragiale) în poezia **Clio** (ce poate fi socotită o artă poetică a autorului) se recunoaște rolul proiecției evocatoare, al „intuiției“ de a transcende datele documentare, de a depăși exercițiul factologic:

„Mi-a îngânat stăpâna: «Nu-n file- ngălbenite

Stă-mbălsămată taina mării strămoșești...

Amurgul rug de purpuri aprinde: de- l privești,

Se-nfiripă-n vârtoarea-i vedenii strălucite»“.

Poetul declamă aici în postura unui **poeta vates**, dând contur unor imagini apocaliptice proiectate în „vârtoarea“ amurgului și imprimând decorului său liric regimul fragilității retractile a „vedeniilor“. Poemele din Pajere se impun în mare măsură și prin ținuta lor „obiectivă“, prin surplusul de descriere în detrimentul implicației meditative ori al atitudinii. Cu toate acestea nu pot fi neglijate cu totul accentele etice pe care autorul le imprimă versurilor, rezultat al lucidității, al aspirației spre geometrie (nu doar formală ci și morală) a autorului. Etica aristocratică a strămoșilor (pentru care Mateiu înțelege să întrețină un adevărat cult) se întrețese în aceste poezii cu o sugestivă estetică a melancoliei a cărei emblemă este figura **amurgului**, recurentă în Pajere.



Vasile Smărăndescu

Seara-n vârf de deal – jumătate de lună ca o iscoadă

Apus de soare. Umbra plutei se-ntinde și intră-n curte

Ieri în pădure un arbore zumzăia – o viespărie

Seară-norată – în lumina ferestrei curtea în fâșii

Frunze pe nisip se ridică și pleacă – furnici la lucru

Groapa cu gunoi – roi de muște și țânțari și flori galbene

Din pisc de munte – izvoare vin s-astepte la poale setea

Uite ce tare se zvârcolește luna să iasă din lac

Alertă sub pom – în zori doi pui de vrăbii au căzut din cuib

Dinspre limpeziș s-a deschis o fereastră – vine Dumnezeu

Azi-noapte prin grâu s-au aprins felinare – puzderii de maci

Câte albine în salcâmii înfloriți – mierea de vară

Azi în zori de zi – prin spărtura gardului

vasile smărăndescu

flori de volvură

Ce zăpușeală chiar și plopul a tăcut – vine furtuna

După seceriș niște moșnegi la sfadă – patru snopi de grâu

Pe luciul apei se șterg în grabă puncte

un stol de vrăbii

Soarele-n apus brazii cu niște făclii – muntele arde

Crestături adânci pe trunchiul gorunului – trăsnetul de an

De sub măracini mă urmăresc iscoade – ochii șopârlei

Adie vântul și bat mii de clopoței – frunzele de plop

O vijelie – păpădia a rămas doar amintire

Șleauri de nămol și pâlcuri de fluturi albi – pe ulița mea

Șobolan curat în stupul albinelor – purificare

Pe plaja mării – valurile șterg locul primei întâlniri

S-a lăsat noaptea. în lumina ferestrei plopul – o torță

Pe malul apei sub mesteceni înfloriți – amintirile

La prispa casei – îmi colorează seara regina nopții

Seara-n răsărit dincolo de pădure – orgă de lumini

Castor la zăgaz – a ieșit din adăpost și roade luna

Două așezări – între măracini și rugi tunel de furnici

La intrarea-n sat pe cumpăna fântânii – un porumbel alb

Deodată plopul aproape să se frângă – în valul din lac

Atât acasă – în ogradă bălării pe gard o cioară

Roi de albine așteptând la urdiniș garda reginei

O talpă și-atât – era tunel de furnici. Muncă de-o vară

Un stol de vrăbii în mijlocul drumului – la scaldătoare

Pădurea de brazii în zoi zilei vara – concert de orgă

În pădure calc pe coji de alune – vervețele

Vulturul planând pe sub perdeaua de nori

pândește prada

În grădini toamna – mi-amintesc de Ueno crizantemele

Cerul cu stele coborât în livadă – pâlcuri de gutui

Prin porumbiște șui de lună rătăciți – galbeni dovlecii

Ceața mai spre prânz se-anină prin măracini – să n-o ia boarea

Pe prispa casei au năpădit buruieni – bătrână-i mama

Deodată ceața – ca și cum i-ar da drumul din pumn cineva

Ovidiu Cotruș consideră că Mateiu Caragiale face parte, prin creația sa poetică, din sectorul poezilor noneminescieni, „continuator al declamației romantice, preeminescienne, trecută prin filiera delirantă și estetizantă a lui Macedonski și prin disciplina formală a versului reactualizat de parnasieni“⁷. Poeziile din ciclul **Pajere** prefigurează estetica tainei și a visului, pe care Mateiu Caragiale le va aduce la desăvârșire în nuvela **Remember** și în romanul **Craii de Curtea-Veche**.

1. Liviu Petrescu, **Răscumpărarea crailor**, în **Steaua**, nr. 3, martie 1985, p. 42.

2. După Gh. Grigurcu (**La Mateiu Caragiale**,

în **Steaua**, nr. 3, 1985, p. 43) moșga lui Mateiu „constituie o mască a unei colcăiri de «experiențe dubioase»“ și de «aranjamente» inavuabile“.

3. Mircea Muthu, **Prin geamul înșelător al citirii**, în **Steaua**, nr. 3, 1985, p. 43.

4. ibidem

5. Șerban Cioculescu, **Aspecte lirice contemporane**, București, Casa Școalelor, 1942, p. 178.

6. ibidem, p. 45

7. Ovidiu Cotruș, **Opera lui Mateiu Caragiale**, Ed. Minerva, București, 1977, p. 59.

florentina maria chețe

Tânăra poetă Florentina Maria Chețe face parte din cenașul „Silvania”, activ la Zalău. Poeziile sale au și candoarea vârstei, și îndrăznelile acesteia. Începutul e sfânt, cum spune poetul, și „vinovat e tot făcutul”. „Sinodul de fluturi” zboară peste poeziile sale, pudrându-le cu praful fin al unei visări mai fără prejudecăți decât ale celor de altădată. Între visare și coșmar modern versurile sale oscilează.

Nicolae Prelipceanu

Anathema sit!

Au vrut să mi te ia ca pe o
bucăciță de doliu dintr-o cămașă veche
N-au auzit cerul ipotecându-și stelele
pentru mine
Am salutat cordial, ca o mânășă mărunță
a păpușarului
Adulmecând ezităriile cortinei
Au vrut să mi te ia
la răscrucea a două locuțiuni străine
pe-o iie ancestrală
N-au auzit ciobanul iubindu-și oile
pentru mine
Te-am păstrat în firida fecundă
a bunătății Lui
pentru ultima împărtașanie
a timpului

Drumeț

S-a prins în cursă marea,
a mucețit deja la colțuri

ca un sarcofag
Dumnezeu s-a oprit la cină plâns
– „Atinge tu aurul și lasă
copitele să-l usuce”
a spus El
Drumețul a ncercat să iubească
marea de fluturi
și-a înecat cuminenția întrebărilor de sare
de pe aripile pescărușilor
pe care-i hrănea

La trapez

Tardivă disciplină (ochii ermetici ai
stilului) în locul imnului barbar,
când vitriolul nonsensului cântă
la colțuri de stradă...

Cum să te cunosc?

Poziția mea bipedă nu-mi permite
exercițiul tridimensional
(dacă-aș avea tentacule, aș gusta
zece vieți cu aceeași gură).

al. alexandru

Dacă înainte de 1989, ar fi venit cu acest grupaj de versuri la revistele literare ale vremii, Al. Alexandru ar fi fost refuzat cu argumente de felul următor: „asemenea poeme amintesc de Emil Brumarul” ori „poeziile tale nu sunt în ton cu modernismul optzecist”. Am devenit, iată, mai toleranți. Chiar dacă aspectul ludic al acestor versuri este o constantă exersată cu răsfăț de o întreagă falangă de poeți români ai perioadei '60–80, ceea ce îl recomandă, totuși, pe Al. Alexandru nu este numai vârsta. Îl recomandă faptul că exersează și alte registre lirice. Este, de fapt, în căutarea formulei personale. Dacă o va găsi tot ludic, cu atât mai bine. Aerul literar pe care îl respirăm are nevoie de noi deschideri către joc. Atenție, însă! Nimic mai grav ca jocul în vremuri de restriște!

Ioan Buduca

Mistica paradoxală 1

De dragul de a vinde la tarabă
carne de înger cu aripi soioase,
am violat nectarul în otravă
am defilat prin mame languroase

De dragul de a-mi agăța neveste
de cornul lunii, când e lună plină,
am stors femei de icnete ecvestre,
am respirat sudoarea de latrină

De dragul de a sta la înălțimea
cometelor de filomelă,
m înșăuat sonetele și rima,
am ciocănit în pas de santinelă

De dragul de a-mi altera o moarte
cu iz de sinucideri medievale,
am dezertat din pântecetele coapte,
am ațipit prin mame siderale.

Mistica paradoxală 2

În luni de miere macerate pașnic
în solnița cu amintiri carnale,
creșteam un înger filantrop, atavic,
de sex femel, cu trup de lumânare

Femeia mea cu țâțe de siliciu
mă învelea în gratii de-nchisoare,
mă-nmormânta sub temple,-n Machu Picchu
și mă spăla cu sexe pe picioare

Femeia mea cu torsul de scrumieră
mă legăria într-un hamac de coapse,
în luna mea de miere-bagatelă
pe lâng-Apocalipsa-n șapte acte

Paradoxal, -nainte să apună

luna-mi cernea în cești misterul cosmic –
într-un hamac cu ochiuri de lagună,
femeia mea mă poseda, agonic.

Lotul pe mal

Floare de lotus ascunsă sub pietre
de carne, sub flori ca de carne-nflorind,
o mie de maluri de argint,
o mie de porți prin petale ardente,

Lotus de carne-nflorind în o mie
de maluri din piatră-n petale de flori,
ardentele porți, de o mie de ori
ascunse sub malul de carne-argintie,

Malul de lotuși cu porți ca de piatră
prin șapte petale în șapte culori,
o mie de porți printr-o poartă,

Carne de lotus ascunsă sub floarea
ardentelor porți cu petale de flori,
lotus pe maluri ascunzându-și culoarea...

Arhimede tânăr

Stă aplecată Doamna, ca un unghi
puțin obtuz și răsfirat în drepte,
căci Arhimede-nscrie un triunghi
în cercul minții sale înțelepte.

– Un algoritm, femeia? – e prea mult,
e mai degrabă bisectoarea cărnii,
sau poate nici atât – un simplu punct
pe aripa trapeză a cazării...

Dar ea nu-nțelegea și își lăsă,
din fald de rochii, rochia pe dune
de cotangente, însă nu plecă:
veneau călări romani, să se răzbune.

Nu-mi permit decât două mâini
(stânga- superstiție; dreapta scrie
după dictare...).

După dictare am dreptul la pensie?...

Aplaud, deci am nevoie de două
mâini (mișcarea scenică e importantă,
ca jobenul cu iepuri albi ai
iluzionistului!)

Tardivă disciplină (nu-mi permit decât
handicapul de-a avea două!);
totul este să aplaud artistic.

Zbor peste Styx

În altarul de măduvă verde
Seceta icoanelor miroase-a tămâie
Inventăm elixirul zăpezilor
în doi

Mi-am ros unghiile urii
până la sângele
cu care-am lipit timbre
pe jumătatea mea de iarnă

Simt cum îmi cresc degete în ochi
și-n cuvinte

Sunt bolnav de-atâta risipă
Oaspetele – a promis

Creșterea ierbi
Va deschide sezonul de gânduri
ca pe-o eprubetă cu arsenic
la dineul Papei.

Urmașii lui Enea nu știu
să deseneze pe nisip cadâne,
dar când sosiră, totul fu pe șleau;
(istoria reține numai crime).

Inevitabilul năvod

Ce alchimie cu un iz de calme
năvoade scufundate-ntr-un vârtej
a subțiat un pește prins în palme
când, sugrumat, se încorda-n gâtlej?

Același păstrăv lunecând pe fundul
de râu sumes pe maluri de bumbac
mustea cândva abulic, îngânându-l,
de icre, pe un prag ca de cerdac.

Dar pe un mal acum, spășindu-și vîna
de-a înota prin ierburi de pământ,
se va usca murind, dacă Regina
nu va vorbi pescarilor, pe rând:

– Un cald inel am aruncat în ape,
plimbat ades pe degetul rebel –
ce alchimie-l schimbă, de aproape,
în ochi de plasă, la debarcader?

Mistica paradoxală 3

Motto: „(...) un meșter cioplitor
A chibzuit ce forme să dea trupului meu:
Priap să fiu?”

Horățiu

Am stat de veghe-n lanul de seacă
în care îngerii se rujau pe-aripi
întinse până-n steaua mea polară,
pe-un pedestal de nimfe și de polipi

Mușcam din merii Atalantei, ca din
-tr-un umăr arcuit în paranteze
de liturghii, prin mobile de paltin
culcând un lan din aripi de galere.

La cina cea de taină Hesperide
mi-au dat să beau din sânge de armură
și m-au culcat apoi pe blâni de mitre
și-n evangheliile stoarse de-anafură;

Îmi fură de ajuns romane fluvii
curgând în jgheaburi de altare: dac-aș
fi fost un Don Quijote cu marsupiu
în lan de maci, curtat de enoriași...

VINTIRI CU ÎNGERI ȘI ȘCOLARI

de AL. CISTELECAN

in „candoarea povestitorului naiv“ îl pune Radu G. Țeposu pe studentul nărean Ștefan Marinca să-și tragă efectele lirice în *Așa s-a întâmplat, ule Gavriil* (Ed. Cybela, Baia Mare, 1995) dându-i în final un brânci abil spre postura și mai inefabilă de „martir al contemplației reci“. *em aici fie beneficiarii unei erori tipografice, fie răsfățații unei expresii sive și tot excesiv inadecvată.*

Ștefan Marinca înșiră, de fapt, un fel de amintiri din copilărie, folosindu-se de un discurs epic trucat spre a da sugestia măiaștii. El mănuieste o scriitură fragilă, utilizantă, spre a recupera un timp al prii, strecurând pe grila rememorării câte-o ție mai apăsător semnificativă, ce ar trebui să aie de conotații existențiale. Naivitatea sa însă rafinament, ci chiar una autentică, îl izbutind să facă actul scrierii mporan cu momentul evocat: „toamna

întotdeauna venea școala/ iar învățătorul nostru desena pe tablă/ un copac apoi/ ne purta mâna pentru litera c și pentru o/ apoi p și a iar ultima literă/ ne-o lăsa de recapitulare/ sau de temă de casă// celor care duminica se plimbau pe drum/ în timpul nopții le creștea inima/ încât dacă le înțepai mâna sau umărul cu un ac/ inima le înțepai“. Exercițiile de ingenuizare a discursului sunt exerciții de recuperare a stării de privilegiu infantil, nu fără grație în simulare: „noi știam că părinții noștri nu ne spun adevărul/ cu toții știam

că el nu s-a mutat în altă țară/ la unchiu/ și și-a luat cu el ghiozdanul și praștia/ noi știam crede-mă că el/ a murit// nu// cum e aia să mori/ adică și se închid ochii și gata/ ai murit și nu te mai poți uita la desenele animate// și dacă vrei să știi/ mie mi-a spus mama/ că atunci când mori te duce popa în rai/ unde dacă vrei îngerul se joacă numai cu tine“.

Acest univers matinal, prospectat cu un ochi ingenu și recuperat prin decupaje de memorie, e unul scăldat în grație și beatificat. Ștefan Marinca reproduce, spre a-i sugera dimensiunea paradisiacă, o atitudine gândiristă, dar întoarsă într-un umor candid și substituind smereniei un cordial ton caricatural: „în vitrina magazinului din centru/ un manechin seamănă cu Fecioara// sticlele de coca-cola de oțet au în loc/ de capace aure/iar prăjiturile din cofetărie parcă sunt/ niște moaște// în loc de sâmburi în pere au înnegrit/ unghiile cuvioșilor/ prin conductele de canalizare curge isop/ și mir/ pe tricouri sunt imprimate chipurile sfinților/ drumul este asfaltat cu iconițe/ polițistul din intersecție poartă aură/ în loc de chipiu// pe lângă biserici îngerii joacă șotron/ cineva trece pe bicicletă în goană/ eu mângâi pierdut o poză de buletin/ iar cruciulița dintre sănii iubitei/ se mișcă puțin“. Umbra lui Nichita Danilov se lasă peste câteva poeme cu resurse parabolice în care se simte deja un alt puls cultural și tentația unei scriituri mai complexe.

Unitare, cele patru secvențe ale debutului lui Ștefan Marinca vor fi, poate, premisele unui poet ce pare pornit să unească gestul buf cu gestul hieratic, limbajul de cazanie cu limbajul de pastişă și ceremonialitatea cu familiaritatea.

migrația cuvintelor

INGINERIA LINGVISTICĂ INDUSTRIILE DE LIMBĂ

de MARIANA PLOAE HANGANU

Orice vorbitor de limbă română a simțit șocul provocat de introducerea ivă în ultimii ani a cuvintelor ale căror sensuri și forme îi sunt de multe necunoscute. În cea mai mare parte acestea sunt cuvinte din engleză, ptate sau nu la sistemul fonetic și morfologic al limbii române. Există logisme ale limbii comune, așa cum au existat de altfel dintotdeauna, dar tă, în special în ultimul timp, o explozie de neologisme ale limbajelor de ialitate.

Situația nu trebuie să ne sperie; ea a fost sau este cunoscută de aproape toate limbile Europei sau ale lumii și titutie doar o rezultată a unui proces amplu are la bază impactul trecerii de la civilizația strială, locală, la civilizația universală a șterii și inteligenței. Impactul produce mbări profunde în fluxul de informație, nit uriaș și instabil; dezvoltarea tehnologică șterere totodată la noi concepte și produse: în ii 50 de ani au apărut în diverse limbi pane de cuvinte de specialitate iar menul continuă.

n aceste condiții, apare necesitatea, până n necunoscută, a unui limbaj fără guitate care să fie capabil să domine plexitatea științifică și tehnică. Noile ologii de informație, în special informatica, lizarea lor în folosul limbilor materne a dat re la ceea ce se numește trecerea de la

„cultura scrisă“ la „cultura ecranului“. Șocul produs de cultura ecranului este considerat mai intens, mai abrupt și chiar mai revoluționar decât multe alte evenimente anterioare, întrecând chiar pe cel al apariției tiparului, putându-se compara doar cu șocul trecerii de la civilizația orală la cea scrisă.

Pentru toate țările europene acest impact cere o renovare a limbii materne în sensul adaptării treptate a unor mijloace tehnice și informatice care să permită formalizarea, adică adaptarea, prin intermediul regulilor formale, a limbii materne la mijloacele tehnice. În cazul unui răspuns negativ la această cerință, specialiștii Grupului de reflecție strategică al Uniunii Europene pentru crearea unei infra-structuri lingvistice europene sunt de părere că „limba în cauză încetează cu timpul să mai fie un vehicul al gândirii științifice și tehnice cu repercusiuni și în alte domenii ale vieții materiale și culturale“.

Soluția „a lăsa timpul să decidă“ va duce – după părerea aceluiași specialiști – la impunerea unui grup restrâns de limbi, poate chiar a uneia singure și scoaterea din competiție și chiar din uz a celorlalte. De aceea specialiștii sunt de părere că, pentru a se evita inegalitățile grave care s-ar putea ivi în evoluția limbilor materne ale Europei ca și tensiunile sociale inerente unei astfel de situații, este necesar să se aplice o politică voluntaristă, dominată de confluența limbilor și a informaticii. Instrumentul unei astfel de politici este **ingineria lingvistică** și are ca obiectiv ceea ce în mod convențional se cheamă **industriile de limbă**.

Promovarea ingineriei lingvistice, în stare să realizeze o infra-structură comunitară, cere un efort financiar estimat la aproape 850 de milioane ecu. La reuniunea Grupului de reflecție pentru o infra-structură europeană de la Bruxelles din iunie 1992 s-a subliniat că viitorul Europei va depinde de forma în care va și să intre în „civilizația imaterialului“. Limbile materne, modernizate prin informatică, devin instrumente fundamentale ale acestei noi civilizații. Informatizarea lingvistică reprezintă un proces la fel de important cum a fost, în perioada anilor '60, apariția microelectronicii și a industriilor de software.

În fața schimbărilor profunde ce caracterizează societatea actuală, modernizarea limbii române este o etapă indispensabilă pentru transformarea ei într-un instrument capabil să redea lingvistic importante schimbări tehnologice și de comunicație din lumea științei, tehnicii și economiei. Se creează astfel toate premisele, mijloacele și condițiile pentru a nu se abdica de la folosirea limbii naționale din cauză că ea ar putea să nu aibă termenii în care progresul științific se exprimă iar evoluția tehnologică îi vehiculează. În condițiile nevoii de denumire a unor noțiuni apărute într-o explozie științifică și tehnică apare un domeniu nou, o știință numită **terminologie**. Desigur, nevoia de a denumi există din toate timpurile și în toate tipurile de societate, dar în special în cele dezvoltate sau în curs de dezvoltare din epoca actuală această nevoie este imperioasă și este legată de toate compartimentele vieții.

«MĂI DRAGĂ» VETERANUL DIN BALCANI

● antologia SF NEMIRA '96 (II)

de DAN-SILVIU BOERESCU

*Al Treilea Val s-a dus demult. Al Patrilea e și el pe ducă. Al Cincilea stă să înceapă în paginile antologiei de la NEMIRA. „Dreams maker“-ele, un soi de „bobine“ spinradiene, induc alienării un coeficient de orgasm „high tech“. Înainte să se afunde în „colcăiala străzii“, eroul vede un cerșetor fără picioare, „probabil un veteran din Balcani“. Un soi de cerber la poarta unui rai pe dos: „- E-n regulă, măi dragă! Poți să te cari!“ . Unde? **Afară**, dezaxații, dezastrele, deznădejile viitorului. Înapoi, **înăuntru**, presiunea apei calde a smuls un racord de cauciuc garnisit cu metal de sub chiuvetă. O zână bună negricioasă se agită excitant de din „dream maker“ . „Alarm physics parameters?“ Smulg(i) siguranța cu furie. În locul ei, este potrivit un cui cu locaș. Delirul reîncepe: în Balcani, în povestire, în cronică.*

4. Dănuț Ivănescu – ȘI PINOCHIO ERA VIU. Autorul lui Sf. Grigorie Ciungul – text câștigător la Concursul NEMIRA 1995 la categoria proză scurtă mainstream – locuiește (ni se spune în textul de prezentare bio-biblio) „într-un apartament aflat la ultimul etaj al unui bloc din Ploiești, bloc situat între un sanatoriu de psihiatrie și o secție de poliție“. Personajul său din **Pinochio**... n-o duce cu mult mai bine, chiar dacă are la discreție un „dream-maker“ generator de imagini voluptuoase, în care spicele de grâu se înalță până la nivelul sfârcurilor sânilor unei Mașenka înnebunitor de unduitoare. Acum, a renunțat la libidoton și la amplificator erogen, nu mai dă nici pe la lăcașurile de erotomecanică din Tantra Square, unde nu-i mare scofală să fii făcut sandwich de Triebe și Furchte (închipuți-vă un bărbat prins la mijloc de două siameze cu o singură pereche de gambe). Tocmai a jefuit un magazin de electronice, de unde și-a tras un „diem“ Panasonic nou-nouț. Un „dream-maker“ atât de performant încât eroto-realitatea virtuală o surclasează pe cea vulgar-mundană. Cam previzibil, nu? Iar Pinochio din Balcani era viu, măi dragă!?

5. Liviu Radu – SINGUR PE ORMUZA. După cei douăzeci de ani dumasieni, căpitanul White Joy este trimis pe Ormuza spre a anihila o armă secretă răstăcită pe fosta planetă dușmană, ultimul robot Berserk. Acesta, „Kris“, aidoma soldaților japonezi uitați de timp pe insulele din Pacific, își continuă lupta solitară, punând în pericol tratatul de pace. White Joy îl găsește pe ultimul Berserk, dar nu-l distruge – așa cum sunau ordinele – ci îl recuperează și cere permisiunea de a-l păstra ca... robot domestic. Convins că ormuzienii ar putea oricând redeclanșa războiul, căpitanul – avansat general drept recompensă – îl păstrează însă ca pe o armă secretă izbăvitoare. „Războiul e un rahat“ și ultimul Berserk ar putea reduce considerabil riscul ca duhoarea de fecale să se impregneze în porii pielii de soldat. Dacă White Joy disprețuiește ceva, aceasta e inutila carne de tun stelară. (Fără alte comentarii – unul din textele mai slăbuțe ale antologiei. Despre autor, aflăm că are 90 de kg și regretă vremurile când avea abia 48...)

6. Ana-Maria Negrilă – PEȘTERILE DE FUM ALE TIMPULUI. Cea mai recentă câștigătoare a Premiului s.f. NEMIRA nu

reușește nici ea să mă convingă cu versiunea sa anti-utopică a mitului corabiei lui Noe, proiectată de pe Ararat în Univers și sortită să rătăcească prin labirintul stelar în căutarea unei Gnoze: „Nava fusese un oraș enorm azvârlit și apoi răstăcit pe cer... De câteva generații, oamenii încercau să revină acasă, religia profesiilor se uitase, iar Rețeaua Info o împinsese cât mai adânc în memoriile pe care le patrona... Colonii își pierdeau amintirile și, periodic, se făcea o mișcare de rotație între cei de sus și cei din subsoluri. Toți aveau o viață dublă, pe care n-o puteau rememora în totalitate... Bucuria viitoarei întâlniri se transformase în neliniște...Acum, Info se temea ca în spatele Mitului Apariției să nu se ascundă o reminiscență a vechii religii a Întâlnirii“. Apa este folosită ca entitate simbolic purificator-regeneratoare și în spatele ei se ascund toate eresurile și rudimentele unei posibile noi credințe, influențată însă și de manipularea informațională realizată prin traficul de memorie. În această încălceală de nedeterminări, Va Estayer ar putea fi marea inițiată, iar călătoria ei prin subteranele Navei și confruntările pe care demersul acesta le implică aduc a schiță de epos homeric. Ceva nu se leagă totuși în textura „magică“ a dilematicii remitologizării. Sau, mai știi, poate nu e decât una din prejudecățile mele de mainstream-ist incurabil, dornic să identifice peste tot coerența senzorială, ca și carnală, a compoziției de ficțiune.

7. Michael Hăulică – JUCĂTOR PE VIAȚĂ, INDEXAT LA PALADINI. Povestea cântecului de lebedă al lui Klaus Lehnor Quasarrakis, împătimit jucător din Ordinul Paladinilor, deși destul de previzibilă în desfășurarea ei, emană o frumusețe stranie. Paladinul, asemenea atâtor ofițeri-programatori care au avut privilegiul de a fi intrat în rețea și de a fi participat la marea Joc, a eșuat pe Nova Tortuga, paradisul oximoronic de infernal (sau invers) al împătimitilor de cazinouri cibernetice: „Planeta asta era făcută anume pentru ei. Aici nu se venea decât pentru afaceri, jocuri, sex și droguri. De plecat, se pleca mai greu. Jucătorii, niciodată“. Morbul autodistrugerii prin joc fusese sădit în ei cu temeinicie. Și ei știau asta, dar nu se mai puteau smulge din brațele viciului. Cu ochii arși de ecrane și degetele tocite de tastaturi și

joystick-uri, continuau să se conecteze la aparatele de prăjit creierii. În clipa în care Generalul ajunge pe Nova Tortuga, destinul lui Quasarrakis tinde sălbatic spre finalul său implacabil. Un ultim joc, poate chiar Jocul, ca și cum ar fi fost primit din nou în rețea. Nu degeaba spelunca în care cei doi jucători se adulmecă expert se numește... „Au bout du plaisir“. Duelul va avea loc, deși Neînvingătorul Quasarrakis își cunoaște destinul, acceptându-și împlinirea cu o re-semnare deconcertantă mioritică. Atmosfera nu pare deloc tensionată e o liniște cosmică, siderală, cam ca-n dosul stâniei. Lipsește Miorița, generalul nu se sfiște să lovească parșiv pe la spate: Și VIESPEA scuipe ACUL, iar acesta parcurse spațiul de joc, cureaua i se înfipse în creier... Nu apucă să se decupleze. Primi ACUL în plin și virusul îi atacă centrul nervoși, îi bloca mușchii, mâna nu-i mai ajunsese niciodată la cui, rămase cuplat și toți jucătorii de mai târziu aveau să-i simtă prezența, biții respirației lui“. Mai bine ar fi plecat pe Kaloghera, în cea de-a cincea perioadă violetă. Dar, dacă nema putirînța...

8. Mihai Samoilă – CEA MAI FRUMOASĂ DINTRE LUMI. Fascinația lumii alternative creditează ideea că viitorul există deja pe Internet. Sau pe Alnet, ca în acea povestire, cu precizarea că „realitatea alternativă e controlată de sistem – nu poate surveni nici o modificare a istoriei locale“ întrucât – nota bene – „abonații plătesc ca să trăiască strict epoca respectivă“ pe care doresc s-o transforme în cea mai frumoasă lume ficțională posibilă. De pildă, amiralului Medina Sidon, a cărui armada este ancorată în portul Cadix, îi este necesar, pe lângă abonamentul pentru marea confruntare navală cu flota britanică, și un anihilator de masă, pentru ca, măcar de data asta, să-l bată pe ilustrul chior, Nelson. Numai că mai mulți abonați au plătit ca să participe la triumful englezilor și, dacă s-ar întâmpla pe dos, cu siguranță și-ar transfera abonamentul la o rețea concurentă Alnet-ului. În consecință, o echipă specială de intervenție este trimisă la Cadix pentru a recupera anihilatorul, misiune care, altminteri, ar fi trebuit să fie destul de banală, căci „nu era pentru prima dată că Securitatea depista o acțiune de contrabandă... Totuși, două elemente distingeau această acțiune: comandoul era alcătuit din draci-draci și, în plus, „nu mai aveau de-a face cu un simplu transport de artefacte: vectorul era descendent și obiecte dintr-o realitate alternativă superioară aveau să se infiltreze într-o comunitate în care nu fuseseră încă inventate“. Surpriza apare atunci când misiunea este rezolvată superficial și fabula istoriei devine un pre-text pentru aceeași devorantă realitate alternativă, în care nu îți aparții decât pe jumătate, adică „mintea ta se află în posesia a două persoane diferite: una aici, pe scaunul ăsta, alta rătăcind veșnic, după dorință, într-un ocean care ție ți se pare colorat. viu, mișcător, nefiind altceva decât o adunătură de biți ordonați pentru tine de un sistem pe care îl plătești“. Jocul acesta de-a virtualitatea iterativă lasă loc oricărei conexiuni, oricărei combinații identitate-sex-loc-epocă istorică. ceea ce în sine pare a fi o demonie în toată regula (altfel nu înțeleg sugestia diavolească planând asupra echipei de intervenție). Senzația mea este însă că între real și virtualitățile alternative există o disfuncție majoră în acest text, pentru care trimiterea la un spital de psihiatrie (tot din viitorul alternativ), care apare în final, nu poate fi cheie îndejuns de satisfăcătoare, semănând mai degrabă cu expedierea problemei în cea mai convențională realitate livrescă.

INTRE ISTORIE SI LEGENDĂ

de VLAICU BĂRNA

Cafeneaua și istoria literară ● Eminescu la fotograf ● De la Goethe și Heine Arghezi, Eftimiu și Cioculescu ● Blaga și Hodoș, miniștri într-un guvern ner ● Soțiile abuzive dar și locurile rău famate întră în istorie

Legată fatal de viața scriitorilor, cafeneaua nu poate fi neglijată de istoria literară, care înregistrează personalități, suri și generații, etichetate de obicei cu idei și înțe. Dar nu de acest aspect este vorba, ci de anecdote și fapte legate de cultură, pe care m putut auzi în discuțiile de la mesele unde iratii muzelor își dădeau întâlnire. Așa, prin la braseria Corso volubilul Victor Eftimiu își cea aminte, între altele, de cafeneaua kovschi, de pe la începutul veacului, care ționase tot cam prin acel loc, pe Calea toriei, peste drum de Palatul Regal și unde:

**La Fialkovschi-n cafenea
Talente grămădite-o sumă
Ce multă apă se consumă
și rar se bea câte-o cafea
La Fialkovschi-n cafenea.**

Această strofă de rondel, care-i aparținea gur, e în măsură să spună totul despre puna fraților săi din acel local. Dar la cafenea ai auzi și întâmplări inedite, legate de marile ii ale scrisului și neconsemnate nicăieri. Iel, Radu Dragnea, critic literar cu autoritate, nea că una din puținele fotografii originale : ni-l înfățișează pe Eminescu s-ar datora lui l. Cuza, profesorul și omul politic care l-a oscut pe poet și este chiar autorul unei ediții a rei sale (în care apar pentru prima oară tumele). Lui Eminescu nu-i plăcea să pozeze otograf și atunci, aflat într-un grup de prieteni noscuti, împreună cu acesta, Cuza a propus imortalizeze momentul în atelierul unui eriaș ieșean, dar având grijă de a-l instrui nte pe respectivul ca numai una din figuri să fixată pe placa sensibilă îmbibată cu săruri de int. Iar acesta era Eminescu.

Tot în legătură cu Eminescu este și anecdota care am auzit-o de la Alexandru Hodoș, fiu al itorului Ion Gorun și al scriitoarei Constanța doș și nepot al lui Popa Balint, revoluționarul la 1848. Hodoș copilărise în societatea lui orge Coșbuc, Șt. O. Iosif și Octavian Goga, eteni ai părinților săi. Cunoscute om de cultură strălucit gazetar, el va fi pomenit totdeauna utru traducerea de excepție a operei lui elais în limba română, publicată prin anii eci și a unui roman original despre Avram cu, cu multe date culese din familie. Anecdota care vorbeam se referă la anii când lescentul Mihai Eminescu făcea pe sufleurul neori pe actorul într-o trupă ambulată ce inda provincia. Tânărul poet avea atunci ălțările cam roase și straietele cam ponosite, așa i-a cerut șefului trupei să-i avanseze niște bani salariu ca să-și schimbe hainele și ghețele. cat în târg la cumpărături, poetul a fost ărit, la întoarcere, de colegii din trupă, să lă pe ce își cheltuiseră banii. Dar el se întorcea așa cum plecase, având doar sub braț câteva ți. Nici vorbă de înnoirea cu ghete și cu haine, cărțile pe care le aducea cu el erau din operele Goethe (Johann Wolfgang) și ale lui Heine einrich).

Alexandru Hodoș, fiind un apropiat al lui ga, a deținut și demnitatea de subsecretar de t la Președinția Consiliului de Miniștri, în vemul de scurtă durată pe care poetul pățimiri

noastre l-a patronat, alături de A.C. Cuza, la finele anului 1937. În același guvern, Lucian Blaga figura și el tot ca subsecretar de stat, însă la Ministerul de Externe. La mesele de la braseria Corso de pe atunci se spuneau destule răutăți pe seama soției premierului, doamna Veturia Goga, care se amesteca ades în trebile politice ale soțului ei. Cineva povestea că într-o zi marele poet, scos din sărite de acest amestec, i-ar fi spus: tu ai să mă îngropi înainte de a muri. Acolo se mai povestea, de asemenea, că la ședința în care se constituise acel guvern de tristă amintire, care n-a durat decât vreo 40 de zile, Veturia a participat tot timpul la discuții alături de soțul ei. La un moment dat, când lista guvernului era aproape gata, vocea ei s-a auzit sus și tare:

– Tavi, l-ai uitat pe Lulu! Cel uitat nu era altul decât vărul ei, poetul, filozoful și fostul diplomat Lucian Blaga, numit atunci pe loc subsecretar de stat în ministerul în care lucrase până nu de mult.

Un alt excelent povestitor care știa nenumărate întâmplări inedite din viața scriitorilor și artiștilor, povestindu-le la cafenea, era criticul Șerban Cioculescu. Socotite material minor, ele au rămas neconsemnate și desigur, pentru toată lumea, o mare pierdere. Între acestea, valorosul critic mi-a povestit o trăsnaie a lui Al. Bogdan-Pitești, boierul, escrocul și anarhistul, omul de bun gust și marele colecționar de artă, moșierul de la Vlaici și colaboraționistul vândut ocupanților germani din Bucureștiul anului 1917. În salonul acestuia s-au întâlnit ani în șir scriitori și pictori, cu nume ca Luchian, Petrescu-Găină, Mateiu Caragiale, Arghezi, Vinea, Adrian Maniu, Minulescu, Theodorescu-Sion, Iser și alții. Lui Luchian, Bogdan-Pitești i-a făcut nenumărate comenzi și



avea în colecția lui cele mai multe din capodoperele pictorului. Într-o vreme, dându-i o sumă mare de bani l-a instalat la Sinaia pe renumitul pictor, ca să lucreze acolo liniștit. Pe atunci, în reședința de vară a Casei Regale, în afară de localnici, mai puteau fi văzute doar familii ale protipendadei și bogătașilor. Printre aceștia își făcea plimbările și autorul Anemonelor, când, după o zi de muncă, ieșea pe străzile Sinaiei. Dar să vedem ce i-a dat în gând boierului escroc și generos sponsor, care-l trimisese acolo. Iată, într-o zi a pus la poșta din București o carte poștală adresată Celui mai urât om din Sinaia. Și poștașului din mica urbe prahoveană nu i-a fost greu să ajungă la casa unde acest alchimist al culorilor își instalase larii și penaii, pentru că figura lui consuna perfect cu caracterizarea dată de expeditor în adresă.

Dacă majoritatea din cele deținute și povestite de Cioculescu erau încheiate la toți nasturii și probau o ținută academică, altele ieșeau din rând și relatau întâmplări frivole ca dintr-un decameron al timpului. Una din ele se referea la o experiență a chiar persoanei naratorului și se încheia cu o poantă de tot hazul, șavurată de el însuși când încheia povestea. Într-o zi, Victor Eftimiu îi spunea renumitului critic că la o casă cu fete de pe strada Dr. Marcovici a apărut o prospătură, pe nume Vera, „o ucrainiană cu carnea tare”, care face toate paralele. Respectiva casă se afla în vecinătatea locuinței poetului bon viveur și el nu făcea un secret din faptul că o frecventa ades. Criticul s-a dus s-o caute pe mult laudata Vera, oficianță cu tarif a cultului lui Eros, care se înțelegea că l-a primit cu brațele deschise și cu multă amenitate profesională. Ca nou vizitator, el recunoștea că recomandarea entuziastă a lui Victor Eftimiu avea toată acoperirea: ea se dovedise din prisos în prima rundă a luării de contact, cum s-ar zice. După care însă, ucraineanca cu carne tare l-a întrebat, cu o exagerată politețe:

– Mai serviți?

Pentru că vorbirăm de Victor Eftimiu, vom nota aici o altă întâmplare, dat fiind marele talent al acestuia de a nara și interpreta anecdota. Astfel, se spunea că în timpul ultimului război Eftimiu îl întâlnește într-o zi pe străzile Bucureștilor pe Tudor Arghezi, care era însoțit de un tânăr famelic purtând ochelari și plin de curtoazie. Relațiile între cei doi scriitori nu fuseseră totdeauna cordiale, poetul de la Mărțișor îl stropise cu chinoros nu o dată pe autorul lui **Înșir-te mărgărite**, dar acesta nu era un rachiunos și asperitățile s-au șters cu timpul, iar oamenii își spuneau acum în mod firesc bună ziua când se vedeau. La această întâlnire Eftimiu se apropie de colegul său și îi întinde mâna, relatându-i ca noutate o anecdotă de zile mari, care a stârnit apoi valvă în București, convins că îi va face mare plăcere acestuia. Efectul n-a întârziat, tânărul politicos care era martor la această întâlnire a izbucnit într-un râs de răsfăț, pe care nu și-l mai putea tempera dar, mirare, buzele maestrului de la Mărțișor au rămas mai departe cusute, mijind pe ele doar schița vagă a unui zâmbet. Eftimiu a sesizat la moment situația și pretextând că nu vrea să întârzie la o întâlnire fixată, a șters-o repede din loc. După plecarea lui, maestrul a rămas cu tânărul căruia îi prefașase nu de mult o carte despre frontul de la Nistru și pentru care i se arăta foarte obligat. Dar acum părea destul de stânjenit din cauza veseliei cu care întâmpinase acea anecdotă, când maestrul tăcuse mâlc. Famelicul cirac era chiar contrariat și n-a pregetat să întrebe, cu toată buna credință a naivului:

– Maestre, nu v-a plăcut anecdota spusă de domnul Eftimiu?

Răspunsul ar fi venit, din câte se spunea, pe tonul cel mai firesc din lume:

– Ba da, e foarte bună, dar n-am vrut să-i dau satisfacție Albanezului. Am să răd acasă cu copiii...

La cei mari, toate sunt pe potrivă.

EUROPA MUZICALĂ ÎN LUNA AUGUST (III)

de GRETE TARTLER

A la française. Francezii au invidiat întotdeauna marele număr de festivaluri franceze și austriece (Wagner la Bayreuth, trei valuri Händel, numeroase altele dedicate lui H. Mozart la Salzburg...) declarându-se „ați în rândul lumii“ abia începând cu 1979, la dirijorul Serge Baudo a inițiat o sărbătoare națională Hector Berlioz. Aceasta își parte scenele“ între Côte-Saint André și Lyon. În vara aceasta (23-31 iulie) cele mai vândute concerte au fost „Simfonia nr. 5 de Beethoven“ și „Tineretea lui Christ“, „Harold în Italia“, cu vedetele Gerard Causse, Claire-Marie Le Guay, și pentru muzica de cameră, Jean-Yves Thibaudet,

„Simfonia nr. 5 de Beethoven“ și „Tineretea lui Christ“, „Harold în Italia“, cu vedetele Gerard Causse, Claire-Marie Le Guay, și pentru muzica de cameră, Jean-Yves Thibaudet,

Huseyn Sermet. Presa de specialitate a remarcat turneul deja legendarului **Golden Gate Quartet** prin toată Europa. La Festivalul din Tarentaise – **London Baroque**, **La Capella della Pieta** din Turchini (cu cantate napolitane) și Corul Patriarhiei Ruse (cu cântece vechi rusești). De violoniști (Gitlis, Jarry, Peterka) sunt dominate de acum celebrele **Rencontres musicales du Gard**, care au ajuns la a 16-a ediție. Psalmul dramatic „Regele David“ de Arthur Honegger a devenit punctul forte al Festivalului din Vigan (Gard).

La Aix-en-Provence, „Semele“ de Händel a fost unica dar de fel ignorată producție a festivalului din 1996 (într-o regie modernă – Robert Casen – care a apropiat-o de feeria shakespeariană, dar și de vodevil, dezbrăcând-o cât mai des posibil pe soprana Rosemary Joshua: „ale cărei fese sunt la fel de drăguțe precum vocea“, scriu cronicarii). Händel a la française!

CD-uri pragheze. Praga era cunoscută ca un mare centru concertistic încă din vremea în care Mozart crea „Don Giovanni“. Astăzi gloria sa a crescut datorită CD-urilor de calitate cu care a împânzit Europa. La EMI, de pildă, e pusă în valoare dinastia Stamitz (concertul pentru clarinet al lui Johann Stamitz și cele ale fiului său Carl – promotorii școlii de la Mannheim) și tot acolo au fost editate sonatele lui Ladislaus Dussek. „Recviemul“ lui Jan Dismas Zelenka (în interpretarea Ansamblului Baroc și a Corului de Cameră Ceh, dirijor Roman Valek) la SUPRAPHON; „Cântecele țigănești“, „Cântecele de dragoste“ și „Cântecele biblice“ de Dvorac (cu Peter Schreier); poemul simfonic „Zrání“ de Josef Suk (ginerelul lui Dvorak) și, în fine, cele două opere ale lui Smetana, „Libuse“ și „Zidul Diavolului“ (cu subiect fantastic) au dominat oferta discografică a acestei veri.

Cărți noi. În colecția „Căile muzicii“ a Editurii Fayard a apărut volumul „Joseph Haydn – măsura secolului său“ de Marcel Marnat (400 p., 150 F). După studiile haydnești semnate de Pierre Barbaud (1957) și Marc Vignal (1988), recenta apariție militează pentru recunoașterea creației vocale a compozitorului (lieder și opere), publicului fiindu-i mult mai familiare cvartetele și simfoniile. De la curtea Esterházy la Londra, Paris și Viena, de la francmasonerie la profunza credință creștină a lui Haydn, Marcel Marnat ilustrează, printr-o limpede analiză transdisciplinară, drumul marelui compozitor – care a însemnat sfârșitul unei ere și începutul alteia.

plastica

TABLouri ÎNTR-O EXPOZITIE»

de SANDA MIHĂESCU-CĂRSTEANU

Într-o duminică seacă de iulie, în care și marea și muntele se aflau parcă mai departe de Capitală decât altădată, m-am dus ca un refugiu agreabil de vîpia străzilor arabe la muzeu. Și am ales spre a vedea expoziția Sanda Mihaescu, Muzeul colecțiilor.

Am intrat nu într-un sanctuar al artei, ci într-o clădire părăduită și mohorâtă. Pereții cu vopsea coșcovită, tavane pe care apele scurse de ploaie sau din țevi desenau imagini bizare, o atmosferă care înaintea agresiv spre tablourile lui Mihaescu, ferestre larg deschise care lăsa valul de aer cald de afară să intre nestingherit în interior și să altereze pictura iar pe alocuri o mătură să nu din zel, ci din plictis, se lăsa manevrată de-a subversivă de a contribui la curățenia muzeului, ea nefăcând decât să depună peste tablouri și pe pereții neacoperiți de geam ale unor tablouri – unele care au exprimat cândva gândul și simțul prafului unui mare pictor –, praful stărnit. Poate că un păcat, dar am impresia că unele tablouri mai mărunte nu erau protejate de vreun sistem de alarmă, iar ochii ațipiți de căldură ai unor custozii de sală nu trădau, oricât de devotați te-ai fi arătat, vigilența. Unde nu erau custozii, nu existau nici colecții: erau

închise. Domnea atmosfera demoralizantă a unui înghebat muzeu de provincie, deși la intrarea în clădire tronează titlatura nobiliară de Muzeu al colecțiilor de artă, sintetizând efortul estetic și material al unor mari iubitori de frumos care, la vederea acestui imund mod de conservare a unor valori remarcabile, s-ar căi amarnic pentru generozitatea de a le fi oferit spre desfătare și cultivare unui public mai puțin receptiv la diferitele expresii artistice ale economiei de piață și mai atașat de accepția de artă autentică. Inscricțiunile de sub tablouri, acolo unde mai există, erau uneori greșite, ca în cazul a două picturi ale unui mare pictor român, unde „nudul“ dispăruse din tabloul sub care era menționat și figura, cu totul inexplicabil, în explicația dată unui alt tablou, unde nici vorbă nu era de vreun nud.

Din considerație față de colecționarii care au contribuit la alcătuirea acestui muzeu, ca și față de vizitatorii care vor să se bucure de frumos într-una din cele mai înalte manifestări ale lui, intervenția forurilor desemnate să se preocupe de bunăstarea unor piese de patrimoniu se impune cu stringență.

DOUĂ LANSĂRI

● „Bujor Nedelcovici se întoarce fără mânie spre trecut și prezintă articolele politice, criticile literare, cronicile de film și eseurile publicate în presa de la Paris. Drumul parcurs în viața literară continuă cu publicistica din România, ajungând la anul de debut – 1970. Încercând să desprindă din realitate **revelația inefabilă a imaginii**, prezintă fotografii (făcute pe ascuns) ale bisericilor și ale mănăstirilor demolate din București în anii 1983 – 1985“. Acesta e, pe scurt, conținutul cărții lui Bujor Nedelcovici care s-a lansat la Casa Monteoru din București. Au prezentat: Magdalena Bedrosian, Gabriel Dimisianu și Laurențiu Ulici.

● Tot la aceeași casă, tot într-o ambianță deosebită – adică numeroși participanți și mai multe care de reportaj – a intrat în atenția cititorilor „Jurnalul“ lui Mircea Zăciu, grație editurii Albatros. Au vorbit Marian Papahagi, Octavian Paler și Laurențiu Ulici. Se pare că lansările la Uniunea Scriitorilor au un ecou mult mai puternic decât cele de la alte instituții de cultură. De aceea le vom consemna ori de câte ori vom avea prilejul.

În afara sa, privește vâlul ochiului orb sufletul în interior, spre sine.

Câți sunt cei cărora nu le-a trecut prin cap vreun motiv de laudă? Legiuni nenumărate. Dar tu, mai bine te-ai apleca asupra ta și examinează-te, dacă nu ești unul dintre ei sau una dintre ele. Iar în oameni să privești și să te recunoști. Pentru că ei sunt oglinda ta.

În căușul palmei tale, în această mică vale este ascuns un întreg micromacrounivers. Dar tu nu știi despre asta. Și pentru că nu știi, te prefaci că ești puternic. Și pentru că te prefaci că ești puternic ești cea mai umilă firimitură aruncată în oceanul înspăimântător nedistrus de ciclon. Nu te prefaci: fii cel care ești: o scamă. Fii o scamă iar aripile tale vor crește atât de uriașe, precum cele cerești! Și chiar dincolo de cele cerești.

I-am spus unuia dintre frații mei: povestește-ne cum arată împărăția cerească. El ne-a povestit: este ca o boabă de muștar, mai mică decât toate boabele iar când cade pe pământ feril, rodește o creangă uriașă și devine adăpost pentru păsările cerești.

După o ploaie de mai, de după amiază. Omul-nimeni iese dintr-o pădure, stă pe margini privește spre spațiul deschis. Merge acum pe câmp, în direcția colinei spre centrul ei și al sferei auri spre povârnișul vestic al muntelui celest o zi din ce în ce mai plăcută se înclină spre noapte.

MICHEL MOHRT ȘI SUFLUL TIMPULUI

Deși puțin cunoscut cititorilor din România, Michel Mohrt este unul din scriitorii importanți ai Franței contemporane, ales, în virtutea remarcabilei lui activități literare, membru al Academiei Franceze în 1985. În pofida caracterului aparent tradițional al operei sale, Michel Mohrt este întru totul un scriitor al secolului nostru.

Născut la Morlaix, în 1914, într-o familie de negustori, urmează liceul la Colegiul Saint-Louis din Brest, apoi își ia licența în Drept și se înscrie la baroul din Morlaix. În 1939 este ofițer pe frontul italian, iar după armistițiu se instalează la Marsilia, unde asigură secretariatul unui grup industrial. Pleacă apoi în Statele Unite unde predă literatura franceză. Întors în Franța, Michel Mohrt devine în 1952 lector la editura Gallimard și, ulterior, director al sectorului de traduceri din limba engleză.

Primul său roman, *Le Répît*, care apare în 1945 și e o povestire consacrată „războiului ciudat”, este urmat de volumele *Mon Royaume pour un cheval* (1949) și *Les Nomades* (1951). Scrie eseuri: *Le Nouveau Roman américain* (1955), *L'Air du large*, vol. I (1970), vol. II (1988) – marele premiu al criticii, și numeroase romane, printre care *La Prison maritime* (1961) – marele premiu al romanului acordat de Academia franceză, *L'Ours des Adirondacks* (1969), *Deux Indiennes à Paris* (1974), *Les Moyenes du bord* (1975), *Le Télésiège* (1989), *Un soir, à Londres* (1991), *On liquide tout on s'en va* (1994). În afara acestor romane, publică traduceri din Robert Penn Warren și William Styron, un *Album Faulkner* (1995), precum și un volum intitulat *L'Air du temps*, care reprezintă o ulegere de cronici savuroase apărute în decursul anilor în *Le Figaro*, majoritatea, câteva în *Le Point* și în diverse reviste.

Celebra definiție dată de Stendhal romanului – „o oglindă plimbată de-a lungul unui drum” – ar potrive, după cum afirmă Michel Mohrt în prefața volumului *L'Air du temps*, editat în 1991 de editura du Rocher, și mai bine cronicii. „Cronica își are legile ei. Subiectul poate fi dintre cele mai ariate – aș spune că aproape n-are nici o importanță. Poate fi un fapt divers, un eveniment politic, o expoziție de pictură, o piesă de teatru, spectacolul străzii... Dar acest subiect nu este decât pretextul pentru o dezvoltare capricioasă, gemenele unei reflecții asupra vieții, societății, artei, în care autorul își exprimă ideile sale personale, gusturile, fobiile, își citează autorii favoriți astfel încât... încă de la primele fraze poți, fără să fii nevoit să te uiți în josul paginii, să-i recunoști emnătura”.

Multe dintre aceste cronici au subiecte înrudite, care se reîntâlnesc și în romanele sale. Fiind publicate, aproape toate, în *Le Figaro*, pe pagina întâi, în ultimele două coloane din dreapta, unghiimea textului, impusă de locul său în ziar, trebuia să fie întodeauna cam aceeași. Principiul lasamentului acestor texte este cel al datei publicării lor, reală sau aproximativă, când autorul nu iai era sigur de ea. Selecționate într-o culegere, aceste cronici scapă caracterului efemer al iaristicii, constituindu-se în imagini ale timpului nostru și, chiar dacă evenimentele la care se fac referirile li s-a pierdut amintirea, precizările nu mai sunt necesare: reflecția asupra lor este cea care contează. „Cititorul va prelungi această reflecție – spune autorul – până în zilele noastre”.

Michel Mohrt, *Închisoarea de la malul mării*, traducere de Anca Bogdan-Rusescu, prefață Narcis Zărnescu, editura Univers, București 1985 – Nota trad.

Omul-nimeni stă pe colină. Privește cu o mută încântare feciorelnică spre forma celestă a trupului

Dacă ceva te tulbură, înseamnă că te interesează
Dacă nu te-ar interesa, nu te-ar tulbura,
nu te-ar dezgusta, nu te-ar jigni,
nu te-ar irita, nu te-ar înțepta,
nu te-ar răni.
Dacă te aperi, înseamnă că te simți atacat. Dacă te simți atacat înseamnă că ești ochit cu precizie.
Ia aminte la toate acestea!

Vai ție. Vai copiilor tăi, pe care îi naști în orbire, neștiind cine ești, pe care îi naști în egoismul tău și pentru egoismul tău, pe care îi naști ca să-ți prelungești propriul nume, mare sau mic, în orice caz jalnic, pe care-i naști din plictiseală: ca să-ți găsești o îndeletnicire oarecare; ca să-ți înjghebezi un clan propriu familial și să te îndepărtezi de aproapele tău adevărat; pentru ca în interiorul propriului tău cerc să te simți autoritar, patriarhal sau matriarhal, sub numele tatălui sau al mamei; iar uneori al unchiului sau al mătușii; pe care-i naști ca să-i preschimbi în niște nefericiți monștri, aproape asemănători ție; pe care îi naști ca să-i preschimbi în soldați agili (și asta începe chiar la cumpărarea jucăriilor criminale) care omoară alți copii fără să clipească din gene...

Omul-nimeni este atât de transparent și de liniștit precum aerul. Iar când vorbește, uneori tună. Orice suflare a aerului este un tunet.

Din volumul „Oto” (Iată!) cuprins în antologia „Poezia i proza”, Editura Czytelnik, Warszawa, 1984.

Prezentare și traducere din limba polonă:
Maria Urbanovici

Anul 2000

Unul dintre prietenii mei a cerut răspuns la două sute de întrebări orale unor studenți la istoria artelor. Unele întrebări care aveau legătură cu viața unor pictori iluștri implicau cunoștințe de istorie. Examinatorul trebuia deci să verifice nivelul acestor cunoștințe la elevi.

„Unde a murit David?”

– La Bruxelles.

– De ce la Bruxelles? Era belgian? Fusese nevoit să părăsească Franța? Și de ce?”

Studentul, care știa data morții pictorului, ignora însă rolul său în Convenție și că votase moartea lui Ludovic al XVI-lea. Nu auzise izgonirea regicizilor sub Restaurație.

„Coubert a luat parte la vreo mișcare revoluționară?”

Răspuns vag al elevului care auzise vorbindu-se de Comună, dar nu știa evenimentul care dusesese la înființarea ei.

Examinatorul: „Este un război dintre Franța și o altă țară. Care anume?”

Elevul: „?...”

Examinatorul: „Prusia. Cine a câștigat acest război?”

Aceeași tăcere.

Acum câțiva ani, un film alcătuit din interviuri luate unor tineri și tinere ne-a avertizat asupra ignoranței lor în materie de Istorie și de slăbul interes pe care aceasta li-l inspira. Hitler, habar n-am. Sedan, nici atât. Prietenul meu a constatat o dată mai mult, cu uimire și melancolie, această îghoranță agresivă. Ne-am întrebat care sunt cauzele ei profunde.

Jacques Bainville compara Istoria cu un con a cărui bază se sprijină pe noi și care se înalță prin secole îngustându-se. Evenimentele de azi și de ieri ocupă baza conului: există din ce în ce mai puțin loc pentru războaie și revoluții pe măsură ce ne apropiem de vârf – și, deci, din ce în ce mai mult uitare. Actualitatea, până acum vreo treizeci sau cincizeci de ani, nu ne invadase viața, așa cum o face astăzi. Nu eram ținuți la curent, cât e ziua de lungă, de televiziune și de radio, cu evenimentele care se petrec în lumea întreagă și constrânși să ne dăm cu părerea asupra lor. Conștiința istorică nu este oare afectată de această avalanșă de vești, difuzate cu

in lux de amănunte și pe un ton dramatic care le magerează importanța? Interesul cotidian manifestat față de războiul dintre Israel și statele arabe, față de războaiele din Indochina și din Cambodgia, față de revoluțiile din America de Sud, urmărite oră cu oră, împinge într-un trecut îndepărtat războiul din 1870. Ne învățăm la baza conului, precum Shadok, copleșiți, gresați, zdrobiți de eveniment; nici nu mai dicăm măcar ochii spre vârf.

Nu este oare, de asemeni, în inconștientul colectiv, o așteptare difuză, niniștită, a ceea ce se va întâmpla în acești ani care ne apropie de anul 2000, și care face de prisos amintirea unor evenimente istorice? Ca și cum lumea așa cum o știm schimbă știința sub ochii noștri n-ar mai avea nimic în comun cu lumea de ieri? O „teribilă spaimă“ milenară ne face să presimțim cine știe ce catastrofă uriașă care ar rupe omenirea de trecutul său, de Istorie. Tinerii simt cu o acuitate mai vie această teribilă spaimă, în raport cu care ceea ce încercăm de părinții lor față de războaiele moderne și grozăviile lor pare derizorie. Ne plăm încă în Istorie. Ea ne propunea un sistem de referințe, de învățăminte, o percepție inteligibilă a lumii. Dar în ce măsură moartea lui Ludovic al XVI-lea și Comuna pot avea o semnificație în conștiințele noastre, aspirate de un sfârșit al lumii previzibil? Istoria moare în pragul anului 2000.

Viata de artist

Mecenatul, care, odinioară, le permitea artiștilor să trăiască, n-a avut întotdeauna numai avantajele. Dipendiat, găzduit, hrănit de unul dintre marii acestei lumi, destul de bogat ca să întrețină un muzician însărcinat să scrie pentru el cvartete simfonii și să dirijeze o orchestră; sau un actor solicitat să facă portretul membrilor familiei sale și să-i decoreze locuința; sau un croitor pus să-i laude mărinimia și să-i celebreze meritele și grădiniile, artistul era considerat deseori ca un servitor cu un rang ceva mai înalt decât cel de valet sau de croitor.

Un croitor este un artist. În secolul al XIX-lea burghezii bogați din Boston, care locuiau în frumoasele case din Beacon Hill, aveau în slujba lor un croitor care confecționa pentru toți membrii clanului, îmbrăcăminte a cărei croială distingea pe acești privilegiați de ceilalți membri ai clasei lor și ai clubului lor. În Bretania, fermierii bogați găzduiau zece sau înspre zece zile un croitor itinerant care, așezat la masa cum o cerea profesia lui, pe masa din sala mare, croia și cosea hainele întregii case, cântându-și gazdele cu poveștile pe care le scria în Istorie.

Acest statut de artist întreținut, beneficiind de o casă și masă, seamănă puțin cu cel al eroului din **Asasinat într-o grădină engleză**, film al lui Martin Scorsese. Războiul sofisticat nu poate decât să-l seleceze pe spectatorul sâștit de Dallas, de la **Minunata lume nouă** și alte „soap-operas“ pe care ni le oferă televiziunea. Este vorba de un desenator căruia i s-a dat o bogată proprietăreașă a unei splendide case de la Londra din Anglia îi cere să-i execute un anumit număr de desene de clădiri și grădini, pe care ea s-a să i le ofere soțului ei. Artistul acceptă, nu fără să se lăsa rugat, dar reclamă un contract extravagant prin care să-i fie permis să facă din proprietara casei, la orice oră din zi și din noapte, proprietatea sa, pur și simplu.

Nu cred că o relație de acest gen să fi existat între un american bogat, John Lowell junior, și un pictor de acuarele englez, Charles Gleyre, care au călătorit în Orient în 1834 și 1835. Pictorul îl însoțea pe mecenat în calitate de secretar și era însărcinat, prin contract, să execute cel puțin două desene sau acuarele ale decorurilor vizitate, luând ca model indivizi, publicându-le particularitățile costumelor ca și

aspectul monumentelor arheologice. Americanii nu călătoreau încă purtând un aparat de fotografiat pe plex. Aceste acuarele, pline de farmec și de prospețime, pot fi văzute la expoziția pictorilor orientaliști: **De la Delacroix la Matisse** care au loc în prezent la Londra la Royal Academy.

Aventura desenatorului din **Asasinat într-o grădină engleză** se sfârșește prost pentru el: opera sa odată terminată, și arsă, el este asasinat. Charles Gleyre n-a rezistat încercării de a călători cu patronul său yankeu și a murit pe drum.

Acestea pot fi primejdiile mecenatului, în forme sale cele mai variate.

1. *Joc de cuvinte în franceză: **Maitresse de maison** – stăpâna casei și **Maitresse** – metresă, amantă. – Nota trad.*

Un titlu bun

Dacă vreun tânăr scriitor ar veni astăzi să-i propună unui editor manuscrisul unui roman intitulat **Roșu și negru**, m-am gândit adeseori că, după discuții, avizul serviciului comercial și studiul pieței, i s-ar cere autorului să schimbe un titlu care nu spune nimic nimănui și care n-ar exercita nici o atracție pentru cititor. Romanele mari sunt cele care fac titlurile bune. Și nu invers. De altfel, Stendhal n-avea altă ambiție decât să fie citit în 1880.

Care ar fi astăzi succesul unui roman apărut în 1948, intitulat **Ultimul om din Europa**? Nu-i un titlu rău și este cel pe care l-a ales la început autorul său. Acest roman s-ar citi și astăzi, așa cum se citește **Minunata lume nouă** de Huxley, dar ar mai suscita el oare un uriaș interes, editorii din toate țările în care a fost tradus ar mai face oare tiraje de amploare, lumea anglo-saxonă (căci e vorba de un roman englezesc) și-ar mai spori oare studiile și conferințele despre autorul lui, dacă acesta nu și-ar fi schimbat la urmă titlul în cel de: **1984**?

Deoarece acest roman este romanul pe care George Orwell l-a publicat în 1948. Criticul american George Steiner crede că dacă această carte ar fi apărut un an mai târziu, ar fi trebuit așteptat anul 1994 pentru a asista la imensul său succes, titlul fiind ales prin inversarea ultimelor două cifre ale datei publicării. Ceea ce este sigur este că există mari șanse ca în 1994 romanul lui Orwell, mort de stizie la șase luni după publicarea sa, să fie de o actualitate mai arzătoare decât este acum.

Putem oare spune că alegerea lui „1984“ a fost o lovitură de geniu? Prevăzuse autorul că lumea riscă să semene atunci cu cea pe care o imagina el? Un asemenea calcul nu-i imposibil pentru că e vorba de un roman de anticipație. Fără s-o spună, Orwell, care nu credea în succesul cărții, a făcut poate, dar din alte motive, un pariu analog celui al lui Stendhal. Numai că s-a arătat, în descrierea făcută lumii viitoare, puțin prea pesimist. Dar să așteptăm 1994!

Războiul permanent, prezis în roman printre alte perspective încântătoare, război cu totul diferit de războaiele mondiale din prima jumătate a secolului, făcut de „un număr foarte mic de oameni care sunt mai ales specialiști antrenati...“ și care se deslășoară „la granițele vagi al căror amplasament omul obișnuit deabia poate să-l ghicească“, nu este oare războiul pe care îl avem în prezent în mai multe puncte ale globului, „angajat pentru puterea asupra mâinii de lucru“?

Cât despre una din lozincile Partidului: „Războiul înseamnă pacea“, nu-și găsește ea oare o rizibilă justificare în titlul „soldați ai păcii“ care le este decernat unor oameni ce ucid și sunt uciși la granițe imprecise?

„Big Brother“ invizibil, poate mort, dar a

cărui privire nu ne părăsește, este de prisos să spunem la cine ne duce cu gândul.¹ Prin stilul său, dar și prin conținutul său, 1984 este o carte genială.

1. După cum s-a menționat în prezentare, volumul **L'Air du temps** a apărut în 1991. – Nota trad.

Dallas pe Tamisa

Sunt mai mulți ani de când am înțeles: doamna Thatcher n-a fost niciodată populară în ochii intelectualilor din țara ei; ne dăm seama prin ofensa pe care Universitatea din Oxford i-a adus-o de curând, refuzând să-i acorde titlul de doctor onorific.

Cu mult mai snobi decât intelectualii francezi, englezii îi reproșează până și originea sa modestă și băcănia familiei, devenită, pentru oamenii mai simpli, un loc de vizitare, dacă nu de pelerinaj. Îi mai reproșează, de asemenea, accentul care, în pofida studiilor pe care le-a făcut la Oxford, nu are, fără îndoială, șicul înimitabil care i-ar face limbajul mai greu de înțeles.

Toți prim-miniștrii Maiestății sale, după război, au primit un titlu de doctor onorific, ca și mai mulți șefi de stat, cu excepția d-lui Bhutto, al Pakistanului. În 1975, această onoare i-a fost refuzată de către Congregația Universității, un fel de parlament în care se întrunesc profesorii, din pricina masacrelor comise în țara sa. Ulterior, dl Bhutto a fost spânzurat. Sper că nu aceasta este soarta dorită de seniorii de la Oxford Doamnei de fier?

Dar nu despre ea vroiam să vorbesc în această cronică, ci mai degrabă despre una dintre compatrioatele sale al cărei temperament mi se pare la fel de crâncen ca al ei. D-na Pinder-White a citat în justiție, pentru ultraj, un deputat conservator, dl Aitkin, reproșându-i că a defăimat-o într-o fișucă locală comparând-o cu Sue Ellen, eroina din Dallas, iar pe soțul ei, mort între timp, l-a comparat cu J.R. Se știe bine ce ahtiate sunt ziarele engleze după procese de acest gen. Curtea a cerut să vizioneze pasaje din celebrul serial televizat, pentru a judeca temeinicia acuzației. Cum d-nei Pinder-White i s-a atras atenția că Sue Ellen este o femeie deosebit de frumoasă, și că nu e dezonorant ca cineva să fie comparat cu ea, d-na a răspuns că acest personaj este o prostituată de mare clasă, dublată de o alcoolică. J.R. în schimb este un individ abject, lucru recunoscut de toată lumea.

Articolul incriminat spunea că dl Pinder-White era „un tigru care se năpustește“. Să compari un bărbat cu un tigru care se năpustește nu este nici asta o insultă. Dar văduva lui îl vedea mai degrabă ca pe un leu. Trăind pe picior mare, posedând o duzină de Rolls-Royce-uri, familia Pinder-White număra, printre prietenii ei, oameni celebri cum ar fi președintele Reagan. E de înțeles atunci furia cu care această altă doamnă de fier a primit comparația cu Sue Ellen. „În genunchi“, a zis ea că vrea să-i ceară iertare cel care a insultat-o.

Din acest proces nu se poate trage decât următoarea concluzie: personajele din acest interminabil serial au căpătat dimensiunile unor eroi nemuritori ai literaturii. Se spunea „un don Quijote“, „un Harpagon“, „o Bovary“... De acum încolo se va spune „o Sue Ellen“, „un J.R.“ Ce consacrare!

Procesul se află în plină dezbateră.

1. Sunt numeroși cei de care ne aminteste el.

Prezentare și traducere de Sanda Mihăiescu-Cârsteanu



- 1) Aurelian Titu Dumitrescu – pe vremea când se gândea la *Antimetafizica*.
- 2) „Bunul simț ca paradox“ (1972) l-a însoțit întotdeauna pe Al. Paleologu.
- 3) Ana Blandiana și Romulus Rusan – un cuplu pentru dispararea unora.
- 4) Costache Olăreanu îl întreabă pe Mircea Sântimbreanu: „Cum e, domnule, în *Recreația mare* (1968)?“.
- 5) Ridicați în picioare, pentru a aplauda – nu știm în cinstea cui – George Alboiu, Dan Zamfirescu, Grigore Arbore, Octavian Paler, Al. Brad, Ștefan Aug. Doinaș.